

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Управління ліквідністю банку за матеріалами АТ КБ
«ПРИВАТБАНК»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС. 021208.01.06.00

Виконав: студент II курсу, група ФБСмз-21-1 _____ Ангеліна СКРИПНИК
Підпис, дата Ім'я прізвище

Керівник: канд. техн. наук, доцент _____ Ірина ФОРКУН
Підпис, дата Ім'я прізвище

Нормоконтролер _____
Підпис, дата Ім'я прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри

д-р. екон. наук, професор

_____ Ніла ХРУЩ
Підпис, дата Ім'я прізвище

_____ 2022 р.

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретичні основи управління ліквідністю банку	8
1.1 Економічна сутність, фактори впливу та принципи управління ліквідністю банку	8
1.2 Концептуальні засади управління ліквідністю банку	14
2 Формування аналітичного підґрунтя управління ліквідністю банку	25
2.1 Аналітична оцінка ліквідності банківської системи України в 2019-2021 р.р.	25
2.2 Загальна характеристика та оцінка фінансових показників діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 р.р.	37
3 Напрями вдосконалення управління ліквідністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на основі формування стратегії та побудови адаптивної моделі механізму управління ліквідністю банку	48
Висновки	63
Список використаних джерел	66
Додатки	71

Вступ

Одним із ключових завдань сьогодення щодо економічного розвитку України, її інтеграції в міжнародне середовище є забезпечення стабільного функціонування фінансової системи загалом та банківської системи зокрема. При цьому одним з базових характеристик банківської діяльності є ліквідність, яка визначає «спроможність забезпечувати своєчасність, повноту та безперервність виконання усіх своїх грошових зобов'язань» [13].

Ліквідність – це важлива системна характеристика, яка свідчить про спроможність банків розширювати обсяги надаваних послуг для клієнтів, є підґрунтям для ефективного виконання функцій та завдань банківською системою, сприяє забезпеченню надійності, фінансової стійкості та конкурентоздатності банківських установ.

Розвиток банківського бізнесу в сучасних турбулентних умовах супроводжується комплексом різних видів ризиків, що різняться за місцем і часом виникнення, сукупністю зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на їх рівень і величину, пов'язані з трансформаційними процесами в економіці України, ускладнюються через процеси цифровізації та фінансової нестабільності розвитку ринку банківських послуг. За таких умов особлива увага науковців та практиків націлена на вирішення проблем забезпечення ефективного управління ліквідністю банків України.

Дослідженню теоретичних, методичних та прикладних аспектів ліквідності банків та управління нею присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: Бойко А.С. [1], Гірняк В.В. [4], Дзюблюк О.В. [13], Зверук Л.А. [13], Коваленко В.В. [13], Лісняк А. Є. [15], Міщенко В.І. [37], Павленко Л.Д. [13], Рябіченко Д.О. [34], Холодна Ю.Є. [39], Христофорова О.М. [40], Чобісова В.Ю. [41] та ін.

В умовах невизначеності та волатильності на ключових фінансових ринках вирішення проблеми ефективного управління ліквідністю банків є

нагальною потребою та умовою його функціонування у довгостроковій перспективі, що забезпечує актуальність обраної теми дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток науково-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій управління ліквідністю банку.

Для досягнення окресленої мети в роботі визначені наступні завдання:

- дослідити економічну сутність, фактори впливу та принципи управління ліквідністю банку;

- визначити концептуальні засади управління ліквідністю банку;

- здійснити оцінку ліквідності банківської системи України в 2019-2021 роках;

- дати характеристику та здійснити оцінку фінансових показників діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 р.р.;

- визначити напрями вдосконалення управління ліквідністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на основі формування стратегії та побудови адаптивної моделі механізму управління ліквідністю банку.

Об'єктом дослідження є процеси управління ліквідністю банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо управління ліквідністю банку.

Методичною основою дослідження є сукупність фундаментальних положень, сучасних концепцій банківського менеджменту, базових принципів та прикладних інструментів щодо управління ліквідністю банку. Для вирішення поставлених в роботі завдань використані наступні методи наукового пізнання: теоретичне узагальнення, систематизація, спостереження, порівняння, аналіз та синтез, групування тощо.

Інформаційною та фактологічною базою наукового дослідження є чинні нормативно-правові та законодавчі акти, методичні рекомендації Національного банку України, органів державної влади, міжнародних організацій, публічна звітність Національного банку України та АТ КБ «ПРИВАТБАНК», наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених з питань управління ліквідністю банку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні положень та розробленні практичних рекомендацій щодо напрямів вдосконалення управління ліквідністю банку. Найбільш вагомими її результатами є:

дістали подальшого розвитку:

- трактування поняття «ліквідність банку» яке запропоновано розглядати як «такий його стан, за якого банк своєчасно і в повному обсязі виконує взяті на себе зобов'язання, спроможний проводити активні операції, пропонувати нові продукти та послуги у поточному періоді і в тривалій перспективі». Запропоноване авторське трактування дозволяє конкретизувати об'єкт управління і є основою для побудови ефективної системи управління ліквідністю банку із врахуванням факторів впливу внутрішнього і зовнішнього середовища;

- інструменти регулювання ліквідності банків і банківської системи України шляхом виділення системи раннього попередження та реагування, зорієнтованої на внутрішні параметри діяльності банку та на зовнішні параметри діяльності банківської системи, що дозволяє проводити раннє виявлення криз в банківській діяльності, сприяє обґрунтованості прийнятих управлінських рішень та підвищує їх ефективність.

Отримані в кваліфікаційній роботі теоретичні узагальнення, методичні та практичні рекомендації сприятимуть вдосконаленню управління ліквідністю банку, дозволять більш гнучко реагувати на зміни кон'юнктури ринку та пристосовуватися до них.

Апробація результатів. Основні положення і результати дослідження публічно обговорювались і апробовані на конференціях.

Структура та обсяг магістерської дипломної роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг магістерської роботи складає 71 сторінку, що містять 13 таблиць та 21 рисунок. Список використаних джерел нараховує 45 найменувань.

1 Теоретичні основи управління ліквідністю банку

1.1 Економічна сутність, фактори впливу та принципи управління ліквідністю банку

В умовах постійних змін та викликів для економіки України і інших сфер, докорінним чином змінилися підходи щодо завдань які виконують сучасні банки та вітчизняна банківська система в загалом. Кризові явища на рівні банків та банківської системи спонукають до пошуку та використання нових інструментів з метою мінімізації ризиків.

«У банківській системі України основними показниками, тобто цільовими орієнтирами діяльності, прийнято вважати, дохідність, рентабельність, фінансову стійкість та стабільність, прибутковість, і обов'язково ліквідність» [40]. А тому забезпечення ліквідності банку є основним завданням, оскільки саме вона визначає та забезпечує збалансованість коштів відповідно до його потреб, рівень надійності та конкурентоспроможності на ринку.

Термін «ліквідність» (від лат. Liquidus – рідкий, текучий) походить із латинського, носить універсальний характер, «відповідно до традиційного підходу, він означає легкість реалізації, продажу та перетворення матеріальних цінностей у кошти» [Косарева].

В наукових поглядає на сьогодні не існує єдиної точки зору щодо трактування поняття ліквідності банку, а особливо якщо порівнювати підходи до трактування ліквідності банку серед зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів.

Узагальнивши літературні джерела, вбачається за необхідне проводити подальше дослідження поняття «ліквідність банку» в розрізі основних

підходів, на яких акцентовано увагу при трактуванні сутності даного поняття різними науковцями (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Сучасні підходи до трактування сутності дефініції «ліквідність банку»

Так, згідно першого підходу ліквідність банку - це запас готівкових коштів. Прихильником даного підходу є Марущак М.В. в розумінні якого «ліквідність банку можна визначити як його можливість вчасно задовольнити вимоги по своїх зобов'язаннях за рахунок власних активів за нормальних умов» [17]. Мочерний С.В. підтримує даний підхід і визначає «ліквідність банку як можливість перетворення статей активу на гроші для оплати зобов'язань з пасиву» [18].

Згідно другого підходу ліквідність банку - це його здатністю вчасно погашати свої зобов'язання. Прихильниками даного підходу є Вовчак О.Д., Руцишин Н.Н., Андрейнів Т.Я. які пропонують трактувати «ліквідність банку як здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань

банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати)» [3]. Міщенко В.І., Слав'янська Н.Г. ліквідність банку визначають як «його здатність забезпечувати вчасне та повне виконання своїх зобов'язань» [37]. Савлук М.І., Коряк А.М. ліквідність банку трактують як «здатність в будь-який момент часу виконувати свої зобов'язання перед вкладниками (фізичними та юридичними особами) в грошовій формі, на першу вимогу та в повній сумі» [35].

Згідно третього підходу ліквідність банку - здатність вчасно погашати свої зобов'язання та здійснювати активні операції. Єпіфанов А.О., Маслак Н.Г., Сало І.В. ліквідність банку визначають як «здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання, причому не тільки з повернення вкладених коштів з виплатою встановленої плати, а й з надання кредитів» [9]. Івасів І.Б. трактує ліквідність банку як «його спроможність виконувати свої грошові зобов'язання, можливість задоволення кредитних заявок, які відповідають його стандартам кредитування» [11]. Мороз А.М. пропонує ліквідність банку визначати як «його здатність забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань. Вона визначається збалансованістю між термінами і сумами погашення активів і сумами виконання зобов'язань банку, а також термінами і сумами інших джерел та напрямів використання коштів типу видачі кредитів та понесених витрат [19].

Розглянувши трактування сутності дефініції «ліквідність банку» різними авторами, вважаємо, що «ліквідність банку – це такий його стан, за якого банк своєчасно і в повному обсязі виконує взяті на себе зобов'язання, спроможний проводити активні операції, пропонувати нові продукти та послуги у поточному періоді і в тривалій перспективі». Запропоноване авторське трактування дозволяє конкретизувати об'єкт управління і є основою для побудови ефективної системи управління ліквідністю банку в сучасних економічних умовах розвитку України.

Зміст «управління ліквідністю полягає в забезпеченні безперебійного проведення поточних платежів банку, основними аспектами якого є: оцінка

умов діяльності банку за попередні періоди, вибір найбільш ймовірних сценаріїв розвитку подій, оцінку ліквідної позиції банку з урахуванням альтернативних варіантів розвитку подій, розробку управлінських рішень, спрямованих на зниження ризику виникнення дефіциту ліквідної позиції банку і мінімізацію витрат» [40].

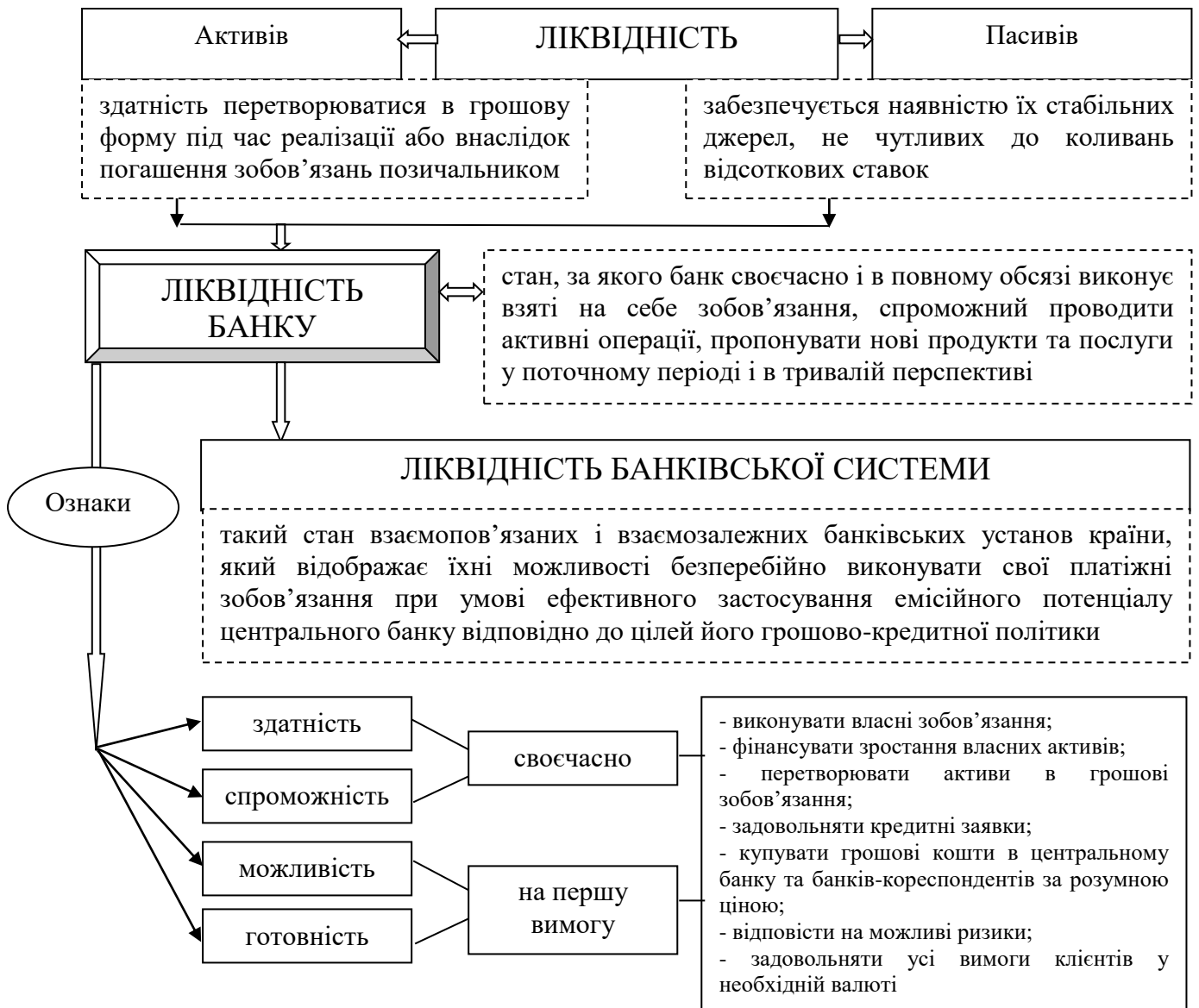

Рисунок 1.2 – Взаємозв’язок категорії «ліквідність банку» з «ліквідністю активів і пасивів», «ліквідністю балансу банку», «ліквідністю банківської системи»

Джерело: складено за матеріалами [23, 6, 8, 14]

В контекст побудови ефективної системи управління ліквідністю банку «ліквідність банку» слід розглядати в сукупності з «ліквідністю активів і пасивів», «ліквідністю балансу банку», «ліквідністю банківської системи». Взаємозв'язок категорії «ліквідність банку» з вищенаведеними категоріями наведено на рисунку 1.2.

«Це дозволяє стверджувати, що ліквідність банку необхідно розглядати як багаторівневу систему категорій, що об'єднує вищенаведені категорії. Іншими словами, ліквідність банку ґрунтується на процесі безперервної підтримки об'єктивно необхідного співвідношення між трьома складовими: власним капіталом банку, залученими та розміщеними ним коштами шляхом оперативного управління їх структурними елементами» [44].

Стан ліквідності банку та банківської системи країни загалом залежить від впливу певних факторів, які прийнято поділяти на внутрішні й зовнішні (рисунок 1.3).

До внутрішніх факторів впливу на ліквідність банку відносять: якість активів і пасивів, збалансування активів за сумами й строками, якість менеджменту, якість управління ризиками, склад клієнтської бази, імідж банку тощо.

До зовнішніх факторів впливу на банківську ліквідність відносять: стан економічного розвитку в країні, розвиток міжнародних валютних і фінансових ринків, політичний, інформаційний, технологічний, соціальний фактори, ресурсний потенціал регіонів, рівень конкуренції.

Існує ряд внутрішніх факторів, як одночасно характерні для банківської системи держави і для кожного конкретного банку зокрема. Їх прийнято поділяти на економічні та організаційні.

До економічних належать розвиток міжбанківського ринку, спрямованість грошово-кредитної політики, дотримання банками економічних нормативів, доларизація економіки.

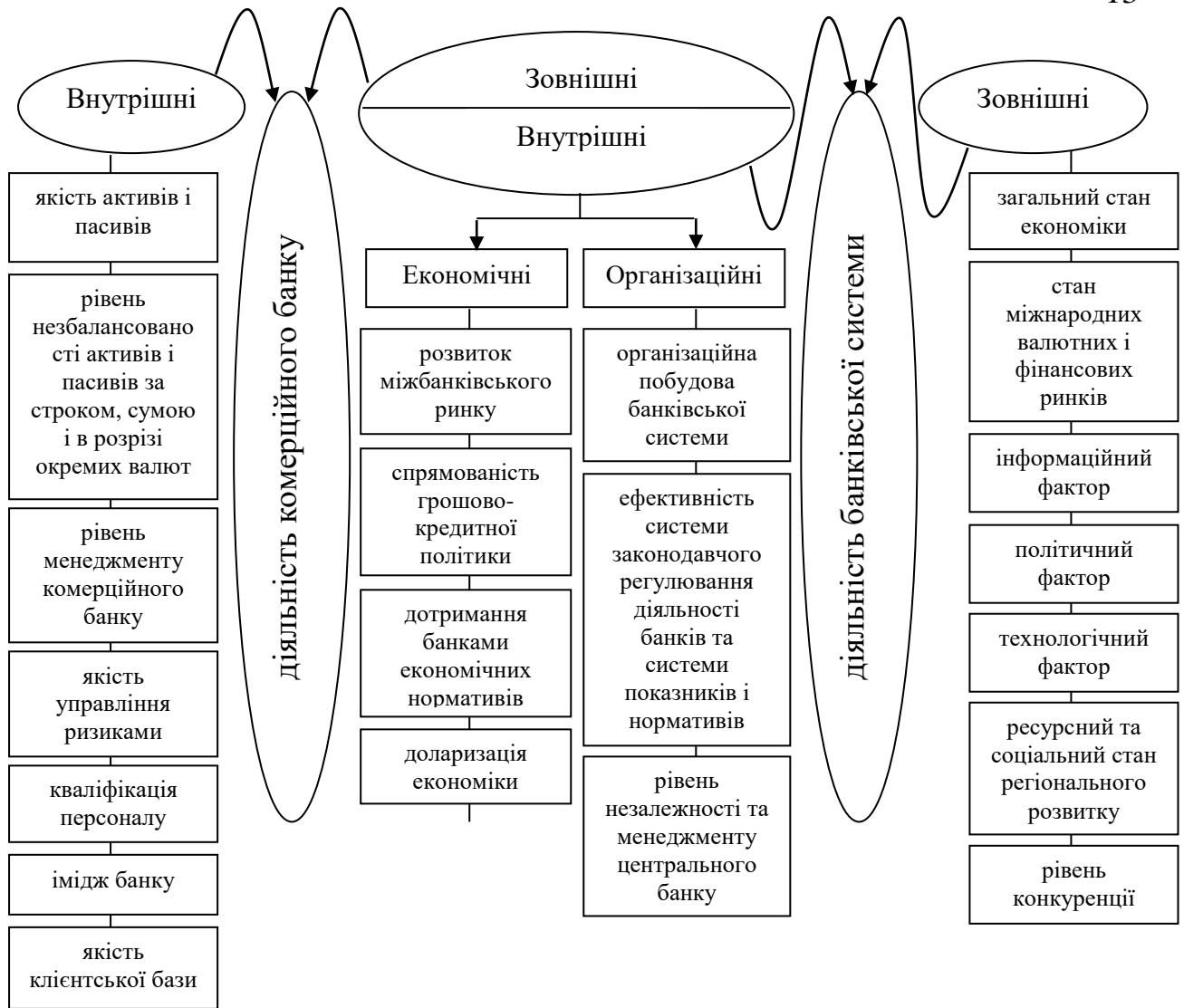

Рисунок 1.3 – Фактор впливу на ліквідність банку

Джерело: складено за матеріалами [16, 13, 14, 6]

До організаційних належать організаційна побудова банківської системи, ефективність системи законодавчого регулювання діяльності банків та системи показників і нормативів, рівень незалежності та менеджменту центрального банку.

Для побудови системи управління ліквідністю банку повинні враховуватись основні принципи системного підходу:

– цілісність системи – «дозволяє розглядати її одночасно як єдине ціле і як підсистему для системи фінансового менеджменту банку»;

– множинність системи – «дозволяє використовувати кібернетичні, економічні, математичні моделі для опису окремих елементів і системи управління ліквідністю банку в цілому»;

– ієрархічність будови системи – «передбачає наявність елементів нижнього рівня, які підпорядковуються елементам вищого рівня»;

– інтеграція елементів системи – «є передумовою їх ефективної взаємодії та уникнення недоліків функціонування системи внаслідок дублювання функцій, процесів тощо»;

– структуризація системи – «дозволяє аналізувати елементи системи управління ліквідністю банку та їх взаємозв'язки» [34].

Отже, розглянувши сутність ліквідності банку та його взаємозв'язок з ліквідністю банківської системи України, фактори впливу на ліквідність банку а принципи її забезпечення, вважаємо за доцільне подальші дослідження зосередити на дослідженні концептуальних засад управління ліквідністю банку.

1.2 Концептуальні засади управління ліквідністю банку

Управління ліквідністю банку Національний банк України (НБУ) здійснює за допомогою специфічних інструментів. «Інструмент – це те, чим безпосередньо чинять вплив на об'єкт. Адаптуючи дане визначення на банківську сферу і враховуючи специфіку (ліквідність), та основний об'єкт (банк / банківська система), можна стверджувати, що в теорії та практиці банківського менеджменту інструмент являє собою специфічний важіль, за допомогою якого органи контролю (менеджмент окремого банку, центральний банк або міжнародні регулятори) чинять вплив на ліквідність з метою приведення її до бажаного рівня» [41].

Класифікацію інструментів, які використовує НБУ щодо регулювання ліквідності банків і банківської системи України подано на рисунку 1.4.

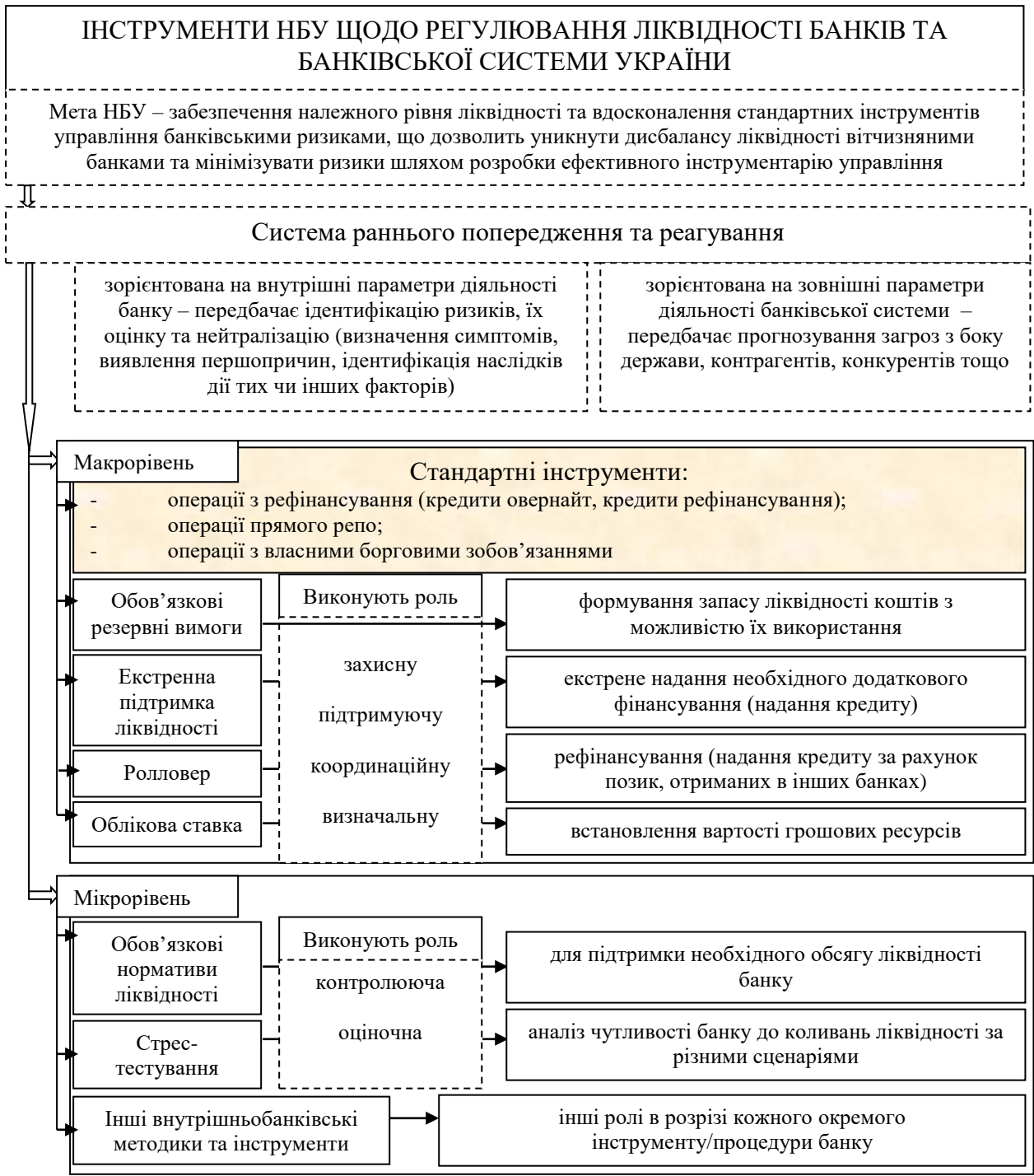

Рисунок 1.4 - Інструменти НБУ щодо регулювання ліквідності банків і банківської системи України

Джерело: складено за матеріалами [24, 25, 23, 41]

Мета НБУ в контексті регулювання ліквідності банку/банківської системи передбачає забезпечення належного рівня ліквідності та вдосконалення стандартних інструментів управління банківськими ризиками, що дозволять уникнути дисбалансу ліквідності вітчизняними банками та мінімізувати ризики шляхом розробки ефективного інструментарію управління.

Одну із повідних ролей в даному процесі, на нашу думку, займає система раннього попередження та реагування на ризики, з метою забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень. Дана система спрямована на виявлення та аналіз інформації про приховані обставини та ризики зовнішнього і внутрішнього середовища, настання яких може спричинити виникнення загрози для банку чи до втрати потенційних шансів на існування.

Розрізняють дві підсистеми системи раннього попередження та реагування на ризики:

- систему, зорієнтовану на внутрішні параметри діяльності банку – передбачає ідентифікацію ризиків, їх оцінку та нейтралізацію (визначення симптомів, виявлення першопричин, ідентифікація наслідків дії тих чи інших факторів);

- систему, зорієнтовану на зовнішні параметри діяльності банку – передбачає прогнозування загроз з боку держави, контрагентів, конкурентів тощо .

Особливо, в умовах тривалого «Локдауну» та військової агресії росії особливо актуальним є раннє виявлення криз в банківській діяльності, особливо кризи ліквідності.

Інструментами НБУ щодо регулювання ліквідності банків на макрорівні виконують захисну, підтримуючу, координаційну та визначальну роль і передбачають:

- обов'язкові резервні умови (обов'язкових резервів банків) – з метою формування запасу ліквідності коштів з можливістю їх використання. Так, з

10 лютого 2022 року: норматив формування банками обов'язкових резервів у національній валюті за коштами на вимогу збільшиться з 0% до 2%, але за строковими коштами – залишиться на рівні 0%; норматив формування банками обов'язкових резервів в іноземній валюті – збільшиться з 10% до 12%» [28]. «Підвищення вимог до обов'язкового резервування спрямоване на посилення процентного каналу монетарної трансмісії шляхом управління структурним профіцитом ліквідності в банківській системі, а загалом - на послаблення інфляційного тиску. Крім того, це сприятиме зростанню обсягів строкових залучень банків за одночасного збереження ролі обов'язкового резервування у стимулюванні дедоларизації економіки України» [24];

- екстренна підтримка ліквідності - надшвидке надання необхідного додаткового фінансування (надання кредиту). «НБУ здійснює екстрену підтримку ліквідності платоспроможних банків, які мають, за його оцінкою, вплив на стабільність фінансової системи, тимчасову потребу в підтриманні ліквідності для виконання зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами (крім пов'язаних із банком осіб) і вичерпали інші джерела підтримання ліквідності, у тому числі на міжбанківському кредитному ринку та за допомогою стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи. Екстренна підтримка ліквідності банків є інструментом короткострокового покриття тимчасового дефіциту їх ліквідності, який не повинен застосовуватись як заміщення необхідної додаткової капіталізації банку або вирішення його структурних проблем. НБУ оцінює вплив банку на стабільність фінансової системи з урахуванням його кількісних та якісних параметрів діяльності, а також стану банківської та фінансової системи, макроекономічного середовища та наявності системних ризиків» [25];

- роловер - рефінансування (надання кредиту за рахунок позик, отриманих в інших банках). Рефінансування передбачає забезпечення центральним банком комерційних банків додатковими запозиченими резервами (резервами на кредитній основі). Ініціаторами даного процесу виступають комерційні банки, які звертаються до центрального банку у разі

неможливості поповнити свої резерви з інших джерел. Тобто рефінансування – це процес відновлення ресурсів комерційних банків, які були вкладені у боргові цінні папери, позички та інші активи. Даний термін також трактує поняття пролонгації кредиту; як правило, шляхом видачі нової позики замість старої чи обміну старих облігацій на нові, тобто передбачає продовження терміну позики або збільшення суми, що її може отримати позичальник;

- облікова ставка - встановлення вартості грошових ресурсів. Вона є «одним із монетарних інструментів, основним індикатором змін у грошово-кредитній політиці, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів» [30].

Інструментами НБУ щодо регулювання ліквідності банків на мікрорівні виконують контролюючу та оціночну роль і передбачають:

- обов'язкові нормативи ліквідності - для підтримки необхідного обсягу ліквідності банку. Специфіка регулювання ліквідності комерційних банків в Україні полягає в закінченні тривалого переходу від застосування старої системи нормативів ліквідності Н4, Н5, Н6 до нових показників LCR, NSFR, визначених рекомендаціями Базель III. Перехід до нових показників передбачає «запровадження більш гнучких підходів до формування структури активів банку та ефективне поєднання довгострокових та короткострокових інструментів впливу на банківську ліквідність. Мета таких змін передбачає забезпечення вищого рівня здатності комерційних банків до виконання своїх зобов'язань шляхом врахування проблем, пов'язаних з банківською кризою та сприяння підвищенню ефективності використання банківськими установами наявного капіталу і за рахунок цього забезпечити вищий рівень прибутковості банків загалом» [39].

Методика розрахунку економічних нормативів LCR, NSFR подана в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Економічні нормативи LCR, NSFR регулювання ліквідності банків в Україні (станом на 12.2022 р.) [32, 33]

Назва нормативу	Нормативне значення	Методика розрахунку
LCR - коефіцієнт покриття ліквідністю: (LCR _{ВВ} - за всіма валютами, LCR _{ІВ} - в іноземній валюті)	мінімум 100% (для всіх валют)	$LCR = \frac{\text{високоякісні ліквідні активи}}{\text{Ч}} \cdot 100\%,$ <p style="text-align: center;">чистий очікуваний вплив грошових коштів протягом 30 днів</p> $LCR_{ВВ} = \frac{\text{високоякісні ліквідні активи}}{\text{впливи} - (\text{менше із двох значень: надходження або } 75\% \text{ впливів})} \cdot 100\%,$ $LCR_{ІВ} = \frac{\text{високоякісні ліквідні активи ІВ}}{\text{впливи ІВ} - (\text{менше із двох значень: надходження ІВ або } 75\% \text{ впливів ІВ})} \cdot 100\%,$ <p style="text-align: center;">де ІВ - іноземна валюта</p>
NSFR - коефіцієнт чистого стабільного фінансування	- 80% – з 01.04.2021 р.; - 90% – з 01.10.2021 р.; - 100% – з 1 квітня 2022 року.	$NSFR = \frac{\text{обсяг наявного стабільного фінансування (ASF)}}{\text{обсяг необхідного стабільного фінансування (RSF)} - \text{НКР}} \cdot 100\%,$ <p style="text-align: center;">де НКР – величина непокритого кредитного ризику</p>

Коефіцієнт покриття ліквідністю LCR відображає рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності, які є характерними для кризових періодів, за яких відбувається значний відтік коштів клієнтів. Виконання нормативу LCR свідчить про те, що банк забезпечений ліквідністю в обсязі, яка є достатньою для повного виконання ним зобов'язань у кризових умовах упродовж 30 днів. Враховуючи значний рівень доларизації вітчизняної банківської системи, банки повинні дотримуватися нормативу LCR мінімальне значення якого встановлено НБУ на рівні 100% як у національній, так і в іноземних валютах.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування NSFR визначає мінімальний необхідний рівень ліквідності банку на горизонті один рік. Коефіцієнт NSFR стимулює банки покладатися на стабільніші та

довгостроковіші джерела фондування, тим самим зменшуючи залежність від короткострокового фінансування. Такий підхід дає змогу збалансувати активи та пасиви банків за строками погашення, сприяє зниженню одного із системних ризиків для фінансової стабільності, який пов'язаний з короткостроковістю фондування банків;

- стрес-тестування - аналіз чутливості банку до коливань ліквідності за різними сценаріями. Мета стрес-тестування - оцінити, наскільки конкретний банк або банківська система загалом є стійкими до «виняткових, але ймовірних шоків». Стрес-тестування включає: оцінку показників діяльності банків або банківської системи; тестування впливу несприятливих подій на ці показники; визначення необхідних заходів для підвищення стійкості банків або банківської системи до подібних несприятливих подій. Стрес-тестування традиційно здійснюватиметься за базовим та несприятливим сценаріями, а прогнозний горизонт становить три роки. За результатами стрес-тестування «для банків визначається необхідний рівень достатності капіталу, що дасть змогу забезпечити його від порушення нормативних вимог та неплатоспроможності навіть за кризових умов. Якщо розрахований необхідний рівень достатності капіталу банку виявиться вищим, ніж фактичне значення показника, банку необхідно скласти програму капіталізації/реструктуризації. Виконання даної програми має забезпечити досягнення встановленого необхідного рівня достатності капіталу» [20].

«Управління ліквідністю банку та ризиком ліквідності здійснюється шляхом поєднання функцій та інструментів багатьох підрозділів банку, що з метою досягнення цілей банку з оптимального поєднання ліквідності, прибутковості та ризиковості, повинно носити системний характер, а відтак утворювати певну систему управління ліквідністю. Під системою управління ліквідністю банку варто розуміти сукупність нормативних актів, методів, інструментів та функцій уповноважених підрозділів банку, які, діючи у взаємозв'язку один з одним, здійснюють вплив на грошові потоки з метою

забезпечення їх збалансованості та задоволення попиту на ліквідність банку» [6].

В системі управління ліквідністю банку важливу роль займають методи управління, які доцільно розмежувати на методи управління ліквідністю банку та методів управління ризиком ліквідності (рисунок 1.5).

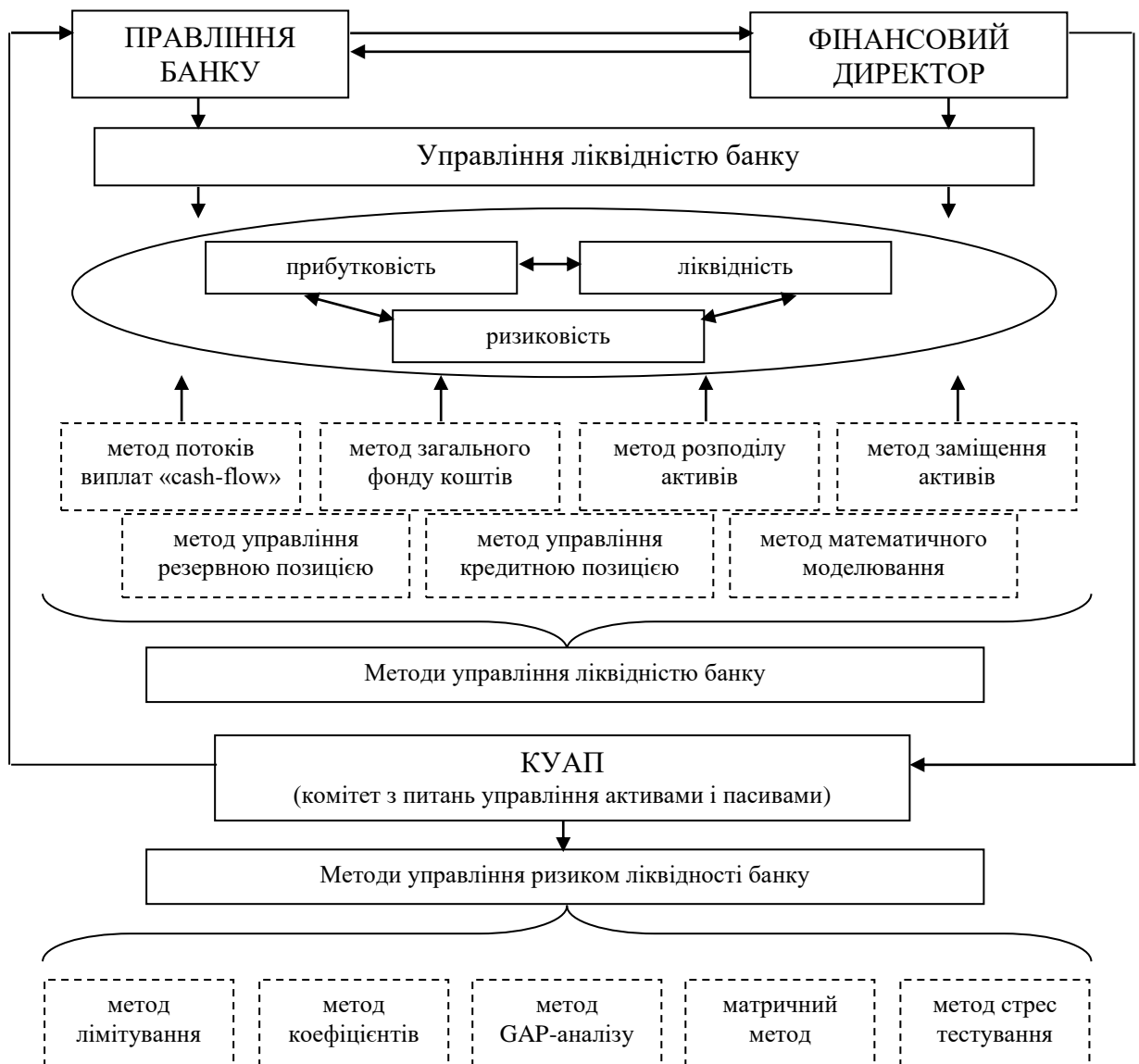

Рисунок 1.5 - Система управління ліквідністю банку

Джерело: складено за матеріалами [6]

Використання методів управління ліквідністю передбачає сукупність певних кроків та дій уповноваженого підрозділу банку, що спрямовані на

регулювання, збалансування і оптимальний розподіл грошових потоків банку виходячи із трилеми: «ліквідність-прибутковість-ризиковість».

Згідно методу потоків виплат «cash-flow» ліквідність банку визначається як потік, а система менеджменту банку має можливість скласти «мапу» руху грошових потоків і розробити систему заходів щодо їх оптимального розподілу. Він забезпечує динамічний аналіз руху коштів та можливість прогнозування вхідних і вихідних грошових потоків банку;

Метод загального фонду коштів передбачає об'єднання всіх ресурсів банку в загальний фонд з подальшим їх розподілом за видами активів, які, з позиції банку, є найбільш прийнятними щодо їх дохідності, однак обов'язковою умовою при цьому є дотримання адекватного рівня ліквідності коштів, вкладених у відповідні види активів. Даний метод дозволяє визначити багато варіантів використання коштів в активних операціях.

Метод розподілу активів (конверсії коштів) передбачає розмежування джерела коштів згідно норм обов'язкових резервів і швидкості їх обігу. Дана модель передбачає створення в самому банку кількох мінібанків – центрів, в яких зосереджені кошти, що залучалися з різних джерел. «Кожний центр розміщує кошти самостійно, незалежно один від одного, і для кожного джерела створюються резерви. Найбільший резерв – за вкладами до запитання, далі в міру спадання – для ощадних і строкових вкладів, мінімальний – для основного капіталу» [6]. Забезпечує збільшення прибутку за рахунок зменшення частки високоліквідних активів та вкладення додаткових коштів у кредити та інвестиції.

Метод заміщення активів ґрунтується на припущенні про постійну високу ліквідність внутрішнього міжбанківського ринку, відкритий доступ банку на цей ринок, дозволяє ефективно управляти ліквідністю банку в умовах стабільності фінансових ринків.

Метод управління резервною позицією припускає врахування обсягу відкритих на банк кредитних лімітів, як резервів другої черги, і розміщення залучених ресурсів в більш дохідні активи, «розраховуючи, в разі їх

вилучення, купити необхідний обсяг пасивів на ринку», що дозволяє збільшити прибутковість активних операцій банку [6].

Метод управління кредитною позицією передбачає необхідність врахування банками обсягу коштів, які можуть вивільнитися з кредитних вкладень, як за тими, за якими настає термін погашення, так і за тими, які підлягають сек'юритизації, що дозволяє здійснювати ефективне управління банківськими активами.

Метод математичного моделювання передбачає моделювання різних варіантів управління ліквідністю, що дозволяє комплексно проаналізувати грошові потоки та визначити потребу у ліквідних коштах банку та розробити стратегії управління ліквідністю.

Аналіз ризику ліквідності банку та управління ним повинно здійснюватися із застосування комплексного підходу та використанням усіх наявних методів: методу лімітування; методу коефіцієнтів, методу GAP-аналізу, матричного методу, методу стрес тестування.

Метод лімітування «передбачає встановлення лімітів на банківські операції або показники ліквідності, серед яких розрив ліквідності, або нетто-ліквідна позиція банку (тобто різниця між обсягом ліквідних коштів, що є в банку, та попитом на них). Банк має бути здатним оперативно залучати кошти у випадку від'ємного розриву (дефіциту) ліквідності та розміщувати в дохідні активи у випадку додатного розриву (надлишку) ліквідності» [6]. Даний метод дозволяє контролювати активні та пасивні операції банків, величину та обсяги операцій із певними контрагентами, мінімізувати ризики ліквідності, кредитні та валютні ризики.

Метод коефіцієнтів передбачає встановлення регулятором нормативів, які відображають співвідношення між групами окремих зобов'язань та активів, які призначені для визначення рівня ризику ліквідності, його оптимального і критичного значень, що дозволяє з'ясувати причини і виявити можливості для їх поліпшення.

Метод GAP-аналізу «полягає у визначенні неспівпадіння активів та пасивів банку за обсягами та строками погашення на окремих часових інтервалах». Метою його є оцінка потреби в залученні додаткових коштів для оцінки ризику ліквідності банку та його мінімізації.

Матричний метод передбачає побудову матриці фондування, формує комплекс уявлення про активи і пасиви за строками їх погашення, що дозволяє відстежувати розриви, виявляти дисбаланс і вчасно їх ліквідувати.

Метод стрес тестування передбачає розробку різних сценаріїв діяльності банку, спрямованих на подолання негативних подій і явищ, що можуть бути спровоковані певними факторами та прийняти відповідні управлінські рішення.

Зміст процесу управління ліквідністю банку полягає в гнучкому поєднанні абсолютно протилежних вимог – максимізації прибутковості за обов'язкового дотримання норм ліквідності. «При цьому чітко виражений фактор невизначеності, оскільки керівництво банку не може з певністю передбачити, коли і в якому масштабі постане проблема ліквідності. А коли вона виникає, можна лише вдатися до тих чи інших управлінських дій на основі раніше створених резервів ліквідних коштів, особливої структури активів і пасивів або напрацьованих операцій» [13].

Тому, процес підвищення ефективності управління ліквідністю банку передбачає не тільки врахування зовнішніх і внутрішніх факторів впливу, вибору методів та інструментів управління, але і розробку стратегії та адаптивної моделі механізму управління ліквідністю банку, що дозволять удосконалити процес управління ліквідністю банку.

2 Формування аналітичного підґрунтя управління ліквідністю банку

2.1 Аналітична оцінка ліквідності банківської системи України в 2019-2021 р.р.

«Долаючи протягом всього часу незалежності чисельні кризи, шоки і потрясіння, Україна на початку 2022 року зіткнулася з новим масштабним випробуванням – повномасштабної війною з росією. Воєнні дії охопили значну частину території країни, що несе щодня мільярдні збитки економіці і нищить її розвиток, призводить до стрімкого падіння ВВП і збитків у банківському секторі» [22]. Для забезпечення стабільності та подальшого розвитку Україні необхідна ефективно функціонуюча, надійна та розвинена банківська система, яка має зв'язки з усіма секторами економіки.

Розглянемо тенденції розвитку банківської системи України.

одиниць

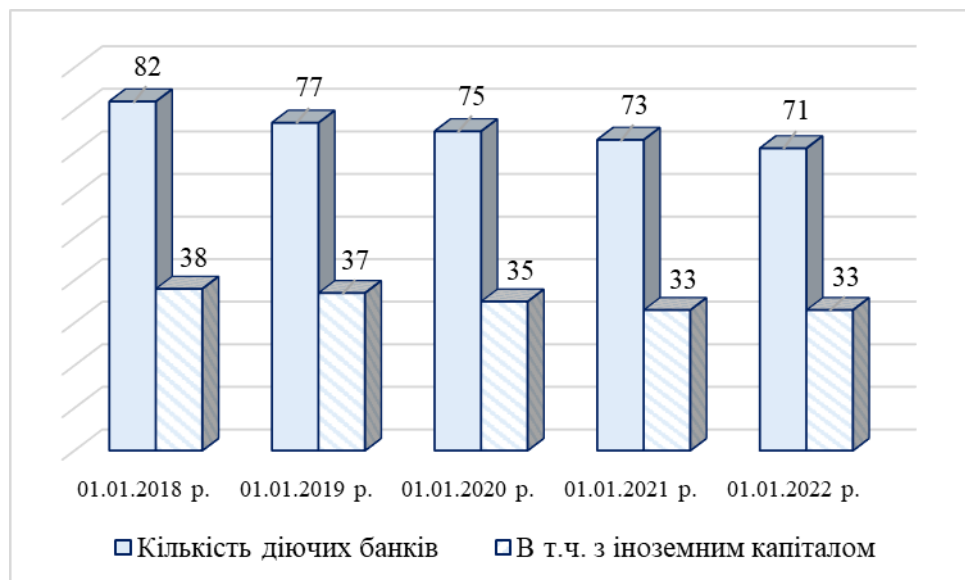

Рисунок 2.1 –Динаміка кількості діючих банків в Україні в 2017-2021 рр.

Джерело: складено за матеріалами [20]

Банківська система України в 2017- 2021 рр. зазнала значних втрат в кількісному складі. Так, кількість банків в досліджуваному періоді в Україні зменшувалася з 82 одиниці на 01.01.2018 року до 71 одиниці на 01.01.2022 року . Тобто за останні п'ять років кількість діючих банків скоротилася на 11 одиниць, з них з іноземним капіталом на 5 одиниць (рисунок 2.1). Скорочення кількості діючих банківських установ з іноземним капіталом є негативною тенденцією для банківського сектору країни, адже означає відтік капіталу. За територіальним розподілом в банківській системі спостерігаються суттєві диспропорції, так станом 01.01.2022 р. найбільше банків зареєстровано у м. Києві – 74%, лідерами серед регіонів за кількістю банківських установ є Дніпропетровська, Львівська та Одеська області.

Зменшення кількості банківських установ привело до змін у складі та структурі активів та пасивів банків.

Динаміку активів банківської системи України подано в таблиці 2.1.

З таблиці видно, що в 2018-2021 роках активи банківської системи мали тенденцію до зростання з 1 трлн 493 млрд грн в 2018 році до 2 трлн 53 млрд грн в 2021 році, або на 5599 млрд грн (рисунок 2.2).

млн грн

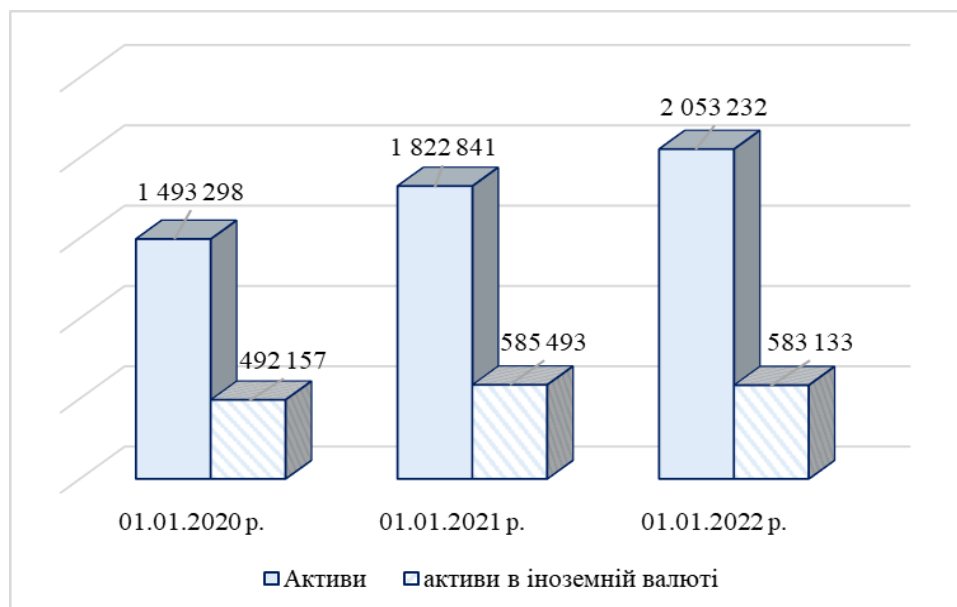

Рисунок 2.2 – Динаміка активів банківської системи України в 2019-2021 роках

Джерело: складено за матеріалами [20]

Темп росту активів склав в 2020 році - 122,1%, в 2021 році – 112,6%. В зв'язку із скороченням кількості банків з іноземним капіталом активи банківської системи в іноземній валюті скоротилися в 2021 році на 2 млрд 360 млн грн в порівнянні з 2020 роком, або на 0,4%. Тоді як в 2020 році в порівнянні з 2019 роком темп їх зростання складав 119,0%.

Щодо резервів за активними операціями банків, то відзначаємо тенденцію до їх зменшення у 2021 р. до 308 млрд 349 млн грн, або на 20,6% в порівнянні з 2020 роком, та на 37,4 в порівнянні з 2019 роком, що є наслідком негативного впливу пандемії COVID-19 на банківську систему України.

Таблиця 2.1 – Склад та динаміка активів банківської системи України в 2019-2021 роках

Назва показника	Роки, млн грн			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	2020/2019	2021/2020	2020/2019	2021/2020
Активи	1 493 298	1 822 841	2 053 232	329 543	230 391	122,1	112,6
активи в іноземній валюті	492 157	585 493	583 133	93 336	-2 360	119,0	99,6
Готівкові кошти	56 304	73 174	75 375	16 870	2 201	130,0	103,0
Банківські метали	369	572	384	203	-188	155,0	67,1
Кошти в Національному банку України	76 126	37 615	34 973	-38 511	-2 642	49,4	93,0
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	118 237	176 041	172 868	57 804	-3 173	148,9	98,2
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	34 995	50 376	60 096	15 381	9 720	144,0	119,3
Кредити надані клієнтам	1 033 430	960 597	1 065 347	-72 833	104 750	93,0	110,9
кредити, що надані органам державної влади	4 724	11 641	26 973	6 917	15 332	246,4	231,7
кредити, що надані суб'єктам господарювання	821 936	749 335	795 513	-72 601	46 178	91,2	106,2
кредити, що надані фізичним особам	206 737	199 561	242 633	-7 176	43 072	96,5	121,6
кредити, надані небанківським фінансовим установам	33	60	228	27	168	181,8	380,0
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	539 466	791 373	829 887	251 907	38 514	146,7	104,9
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	492 229	388 477	308 349	-103 752	-80 128	78,9	79,4

Джерело: складено за матеріалами [20]

В структурі активів найбільшу частку займають кредити надані клієнтам, а саме 64,2% в 2019 році, 52,0% в 2020 році, 51,5% в 2021 році (рисунок 2.3). З них 50,5%, 41,1% та 38,7% – кредити, що надані суб'єктам господарювання відповідно в 2019-2021 роках.

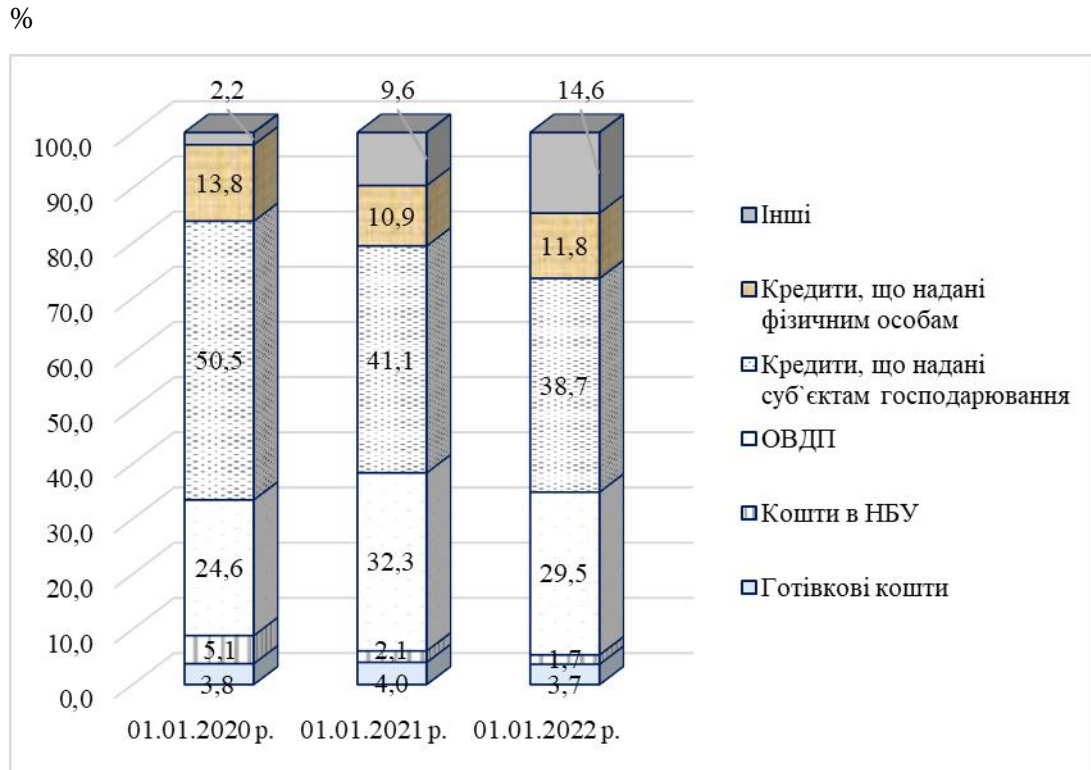

Рисунок 2.3 – Динаміка активів банківської системи України в 2019-2021 роках

Джерело: складено за матеріалами [20]

Загалом в досліджуваному періоді відмічається скорочення обсягів кредитних ресурсів в структурі активів банківської системи України, хоча в абсолютних показниках кредитний портфель зростає з 1 трлн 33 млрд грн в 2019 році до 1 трлн 65 млрд в 2021 році, або на 31,9 млрд. Слід відмітити, що в 2020 році кредитний портфель скоротився в порівнянні з 2019 роком на 72,8 млрд грн, що пов'язано із негативним впливом на банківську систему COVID-19, яка спровокувала падіння попиту на товари та послуги. Введенні сильні карантинні обмеження також значно скоротили діяльність деяких секторів економіки. Це призвело до скорочення попиту на кредити з боку підприємств та погіршення їх фінансового стану як позичальників. В 2021

році ситуація почала покращуватися через послаблення карантинних обмежень, що сприяло зростанню обсягів кредитування. Так, обсяг кредитних ресурсів населенню склав в 2021 році 242 млрд 633 млн грн, що більше показника 2020 року на 21,6%. Нарощування кредитування бізнесу в 2021 році відбувалося значно нижчими темпами. Загальний обсяг гаданих кредитів для бізнесу в 2021 році склав 795 млрд 513 млн грн, що вище показника 2020 року на 6,2%.

У вкладеннях в цінні папери та довгострокові інвестиції найбільшу частку складають ОВДП, а саме 605 млрд 307 млн грн, що більше показника 2019 року на 238,1 млрд грн, або на 62,6%. Причому інвестиції в ОВДП пов'язані зі зростанням їх дохідності на фоні зростання дефіциту бюджету та необхідності його покриття в умовах пандемії, підвищення ліквідності банківського сектору, впровадження довгострокового рефінансування НБУ.

Кошти в НБУ складають в 2021 році 34 млрд 973 млн грн, що менше показника 2020 року на 2 млрд 642 млн грн, а в порівнянні з 2019 роком – менше на 41 млрд 153 млн грн. В структурі активів банківської системи 2021 року кошти в НБУ становлять 1,7%, а їх зменшення вказує на поступове погашення банками кредитів рефінансування.

Пасивів банківської системи України мають позитивну динаміку.

Капітал банків в 2021 році складає 255 млрд 514 млн грн, і зростає в досліджуваному періоді на 559,9 млрд грн, або на 27,8%. В 2021 році темп зростання показника складає 22% (таблиця 2.2).

В структурі пасивів переважають зобов'язання, їх частка в структурі пасивів 2022 року складає 87,6% .

Зобов'язання банків в 2021 році складають 1 трлн 797,7 млрд грн, що більше показника 2019 року на 504 млрд 341млн грн, та більше показника 2020 року на 184 млрд 337 млн грн. Темп зростання зобов'язань в 2020 році складає 24,7%, в 2021 році – 11.4%.

Таблиця 2.2 – Склад та динаміка пасивів банківської системи України в 2019-2021 роках

Назва показника	Роки, млн грн			Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	2020/2019	2021/2020	2020/2019	2021/2020
Пасиви	1 493 298	1 822 841	2 053 232	329 543	230 391	122,1	112,6
Капітал	199 921	209 460	255 514	9 539	46 054	104,8	122,0
з нього: статутний капітал	470 712	479 932	481 535	9 220	1 603	102,0	100,3
Зобов'язання банків	1 293 377	1 613 381	1 797 718	320 004	184 337	124,7	111,4
зобов'язання банків в іноземній валюті	568 621	648 020	613 334	79 399	-34 686	114,0	94,6
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	23 912	24 235	24 948	323	713	101,4	102,9
Кошти суб'єктів господарювання	498 157	646 491	758 434	148 334	111 943	129,8	117,3
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	552 115	681 892	726 898	129 777	45 006	123,5	106,6
Кошти небанківських фінансових установ	26 885	34 704	41 410	7 819	6 706	129,1	119,3

Джерело: складено за матеріалами [20]

Незважаючи на пандемію та жорсткі карантинні обмеження, у 2020 та 2021 роках спостерігається зростання обсягу депозитного портфелю банків (рисунок 2.4).

млн грн

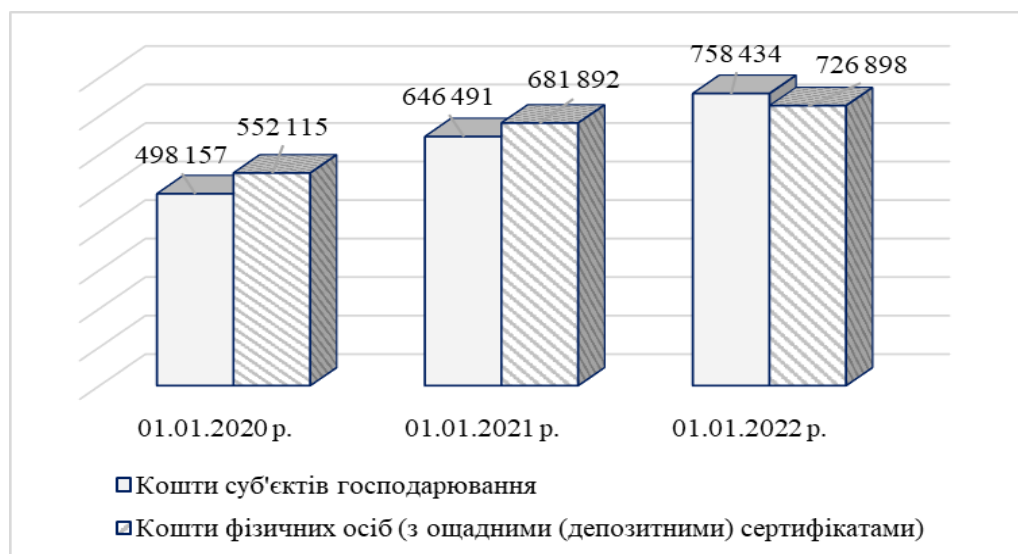

Рисунок 2.4 – Динаміка активів банківської системи України в 2019-2021 р.р.

Джерело: складено за матеріалами [20]

Залучені кошти від суб'єктів господарювання складають в 2021 році 758,4 млрд грн, або 36,9% структури пасивів, а залучені кошти фізичних осіб – 726,9 млрд грн, або 35,4%. В 2019-2021 роках залучені кошти від суб'єктів господарювання зросли на 260,2 млрд грн, а залучені кошти фізичних осіб – 174,8 млрд грн. «Така тенденція пояснюється тим, що суб'єкти господарювання направляють свої кошти переважно на власний розвиток, а для фізичних осіб саме депозити є оптимальним способом інвестування тимчасово вільних коштів» [42].

Рентабельність активів та рентабельність капіталу банківської системи України зростає і складає в 2021 році 4,09% та 35,08% відповідно. Така тенденція демонструє позитивний тренд до відновлення банківської системи в досліджуваному періоді, що є позитивною ознакою для реалізації монетарної політики НБУ (рисунок 2.5).

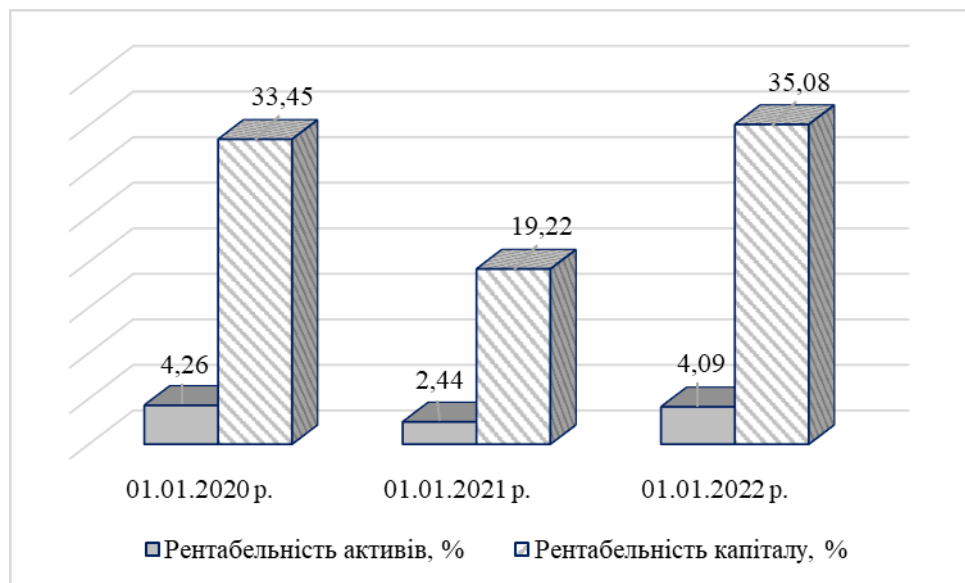

Рисунок 2.5 – Динаміка рентабельності активів і капіталу банківської системи України в 2019-2021 р.р.

Джерело: складено за матеріалами [20]

Продовжуючи аналіз стану банківської системи України в 2019-2021 роках, відзначимо, що одним із головних показників функціонування банків є

фінансовий результат їх діяльності. Фінансовий результат визначає фінансову стійкість та надійність банку, відіграє важливу роль у створенні резервних фондів, зменшенні витрат та покращенні якості послуг, які надає банк. Динаміка доходів, витрат та прибутку банківської системи України в 2019-2021 роках наведена у таблиці 2. 3.

Таблиця 2.3 – Динаміка доходів, витрат та прибутку банківської системи України в 2019-2021 роках

Показники	Роки, млн грн			Абсолютне відхилення, (+,-), млн грн		Темп росту, %	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020	2020/2019	2021/2020
Доходи, млн грн	243102	250171	273863	7 069	23 692	102,9	109,5
Витрати, млн грн	184746	210445	196467	25 699	-13 978	113,9	93,4
Чистий прибуток (збиток), млн грн	58356	39726	77396	-18 630	37 670	68,1	194,8

Джерело: складено за матеріалами [20]

З таблиці видно, що в 2019-2021 рр. спостерігається позитивна тенденція щодо покращення економічної ситуації в Україні, доходи вітчизняних банків в період 2019- 2021 рр. щорічно зростають, а витрати скорочуються, що забезпечує зростання чистого прибутку банківської системи України (рисунок 2.6).

Так на кінець 2021 року чистий прибуток банківської системи склав 77 млрд 396 млн грн, що більше показника 2020 року на 37,7 млрд грн, або на 94,8%, або майже вдвічі. Однак в 2020 році в порівнянні з 2019 роком простежуємо лише зниження прибутку банківської системи, а не отримання збитків, що позитивно характеризує якість управління банківською системою.

Для оцінки ефективності управління ліквідністю банків оцінимо динаміку нормативу LCR (коефіцієнт покриття ліквідності) та NSFR (коефіцієнт чистого стабільного фінансування) від моменту їх впровадження та нормативу Н6 (який розраховувався в досліджуваному періоді, однак НБУ

скасував його для банків з 23 березня 2022 року у зв'язку із завершенням перехідного періоду запровадження коефіцієнта NSFR) (таблиця 2.4).

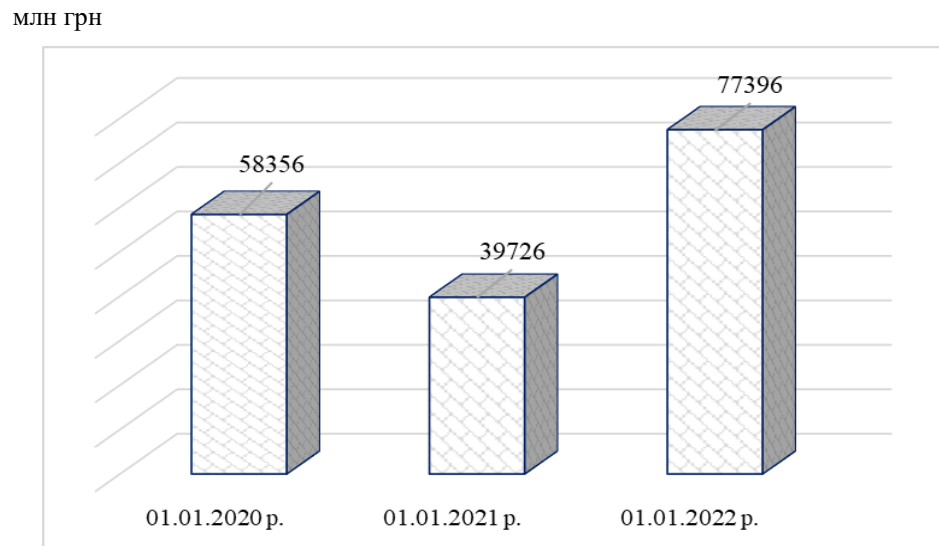

Рисунок 2.6 - Динаміка чистого прибутку банківської системи України в 2019-2021 роках

Джерело: побудовано за матеріалами [НБУ]

Таблиця 2.4 - Нормативи ліквідності банківської системи України у 2019- 2021 роках

Показник	Нормативне значення	01.01.2020 р.	01.01.2021 р.	01.01.2022 р.
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	$\geq 60\%$	94,4	86,8	89,1
Норматив коефіцієнта покриття ліквідності за всіма валютами (LCR _{ВВ})	$\geq 100\%$	481,1	498,2	464,1
Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR _{ів})	$\geq 100\%$	552,1	681,0	381,1
Середнє значення NSFR по усій банківській системі України	$\geq 80\%$ – з 01.04.2021 р.; $\geq 90\%$ – з 01.10.2021 р.; $\geq 100\%$ – з 1 квітня 2022 р.	-	-	222,2

Джерело: побудовано за матеріалами [НБУ]

Наведені у таблиці 2.4 дані свідчать про те, що банківська система України впродовж 2019-2021 років забезпечувала профіцит по виконанню нормативів ліквідності.

Значення нормативу короткострокової ліквідності (Н6) на кінець 2021 року зафіксовано на рівні 89,1%, тобто активи і пасиви з кінцевим строком погашення до 1 року збалансовані на 89%. Навіть зниження даного показника по банківській системі в 2020 році до 86,8% свідчить про те, що банківська система в умовах нестабільності має достатній запас ліквідності для погашення зобов'язань протягом 1 року.

З моменту запровадження коефіцієнту LCR (березень 2018р.) в діяльність комерційних банків України, його значення за всіма валютами в 2021 році знизилося на 34,1% в порівнянні з 2020 роком і склало 464,1%, що більше нормативно допустимого значення в 4,6 раза. Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR_{iv}) також показує тенденцію до зниження і складає в 2021 році 381,1%, що менше показника 2020 року на 300%, або вдвічі. Це зумовлено негативними впливами пандемії COVID-19, що призвело до відтоку коштів з банківської системи і до зміни структури банківських активів. Тобто загалом фінансовий стан банківської системи України можна вважати стабільним.

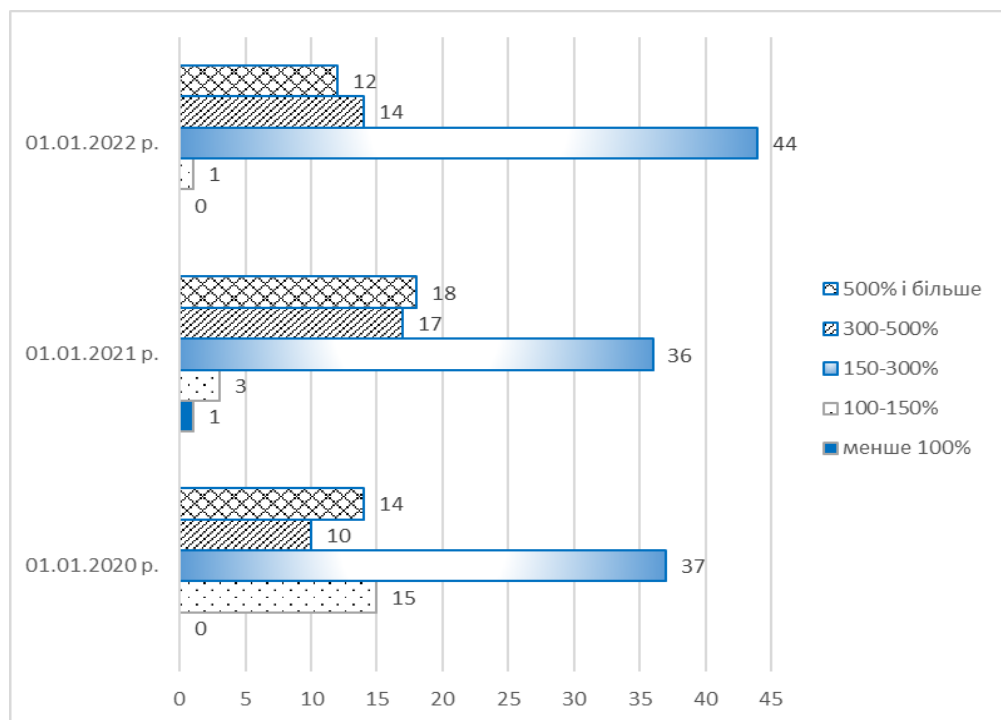

Рисунок 2.7 – Розподіл кількості банків за рівнем LCR за всіма валютами в банківській системі України у 2019-2021 роках

Джерело: розраховано автором на основі [20]

Більша половина банків в банківській системі України забезпечує значення нормативу покриття ліквідністю LCR за всіма валютами в 2019-2021 роках на рівні 150-300% (рисунок 2.7). В 2021 році усі банки України досягли значення нормативу покриття ліквідністю LCR більше 100%, що є нормативно допустимим для даного показника. Однак банкам необхідно контролювати рівень даного показника, оскільки при надлишковому рівні ліквідності виникають сумніви щодо ефективності використання активів в банківській системі України.

Як бачимо, за неповний рік від моменту впровадження нормативу NSFR, його значення в середньому по банківській системі відчутно зросло і станом на 01.01.2022 року склало 222,2% (норматив на кінець 2021 року складає $\geq 90\%$) (рисунок 2.8). Це свідчить про достатнє фінансування діяльності банківської системи України і забезпечує стабільне функціонування банків у поточному періоді, попри значну частку коштів на поточних рахунках.

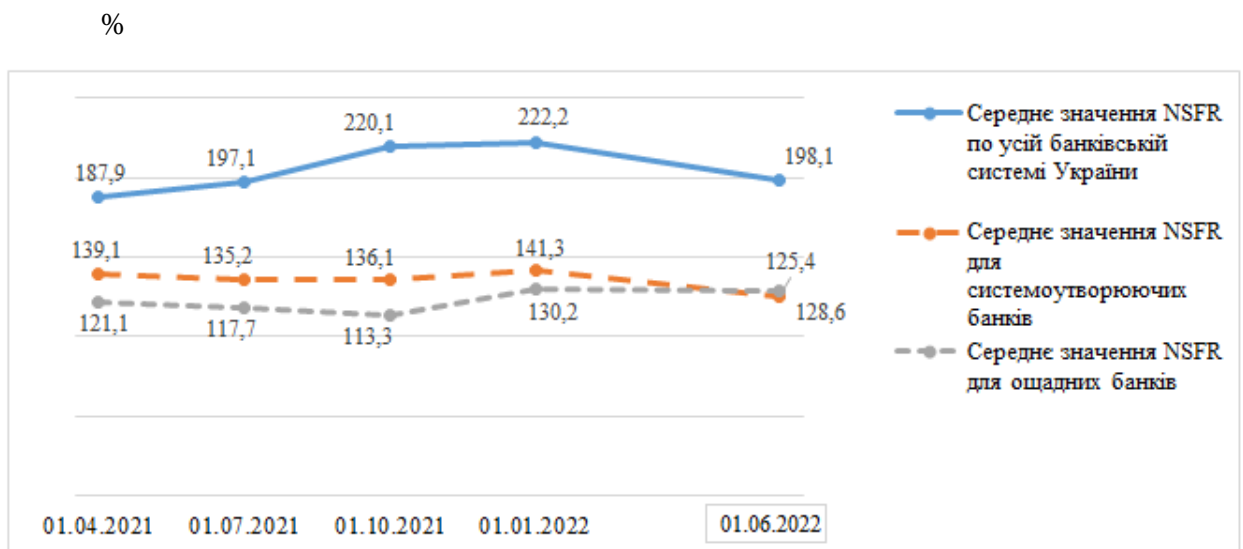

Рисунок 2.8 - Динаміка нормативу NSFR по банківській системі України за 2021-2022 рр.

Джерело: розраховано автором на основі [20]

В таблиці 2.5 наведено результати проведення операцій НБУ з регулювання ліквідності банків.

Таблиця 2.5 - Результати проведення операцій НБУ з регулювання ліквідності банків в 2019-2021 роках

Період	з підтримання ліквідності банків	з мобілізації коштів банків
	загальний обсяг наданих коштів	загальний обсяг залучених коштів
2019 р., млрд грн	102,0	5074,4
2020р., млрд грн	168,0	10806,5
2021р., млрд грн	91,2	13661,8
Абсолютне відхилення 2021/2019 р.р. , млрд грн	-10,8	8587,4
Темп росту 2021/2019 р.р., %	89,4	269,2

Джерело: побудовано за матеріалами [20]

Дані таблиці 2.5 свідчать, що в досліджуваному періоді НБУ скорочує загальний обсяг наданих коштів з підтримки ліквідності, що пов'язано із зростанням вартості рефінансування разом із підвищенням облікової ставки, що робить такий інструмент непривабливим для банків. Так загальний обсяг підтримки скорочується в 2021 році в порівнянні з 2019 роком на 10,8 млрд грн, або на 10,6%. Проте зростає в досліджуваному періоді загальний обсяг залучених коштів банків на 8 трлн 587,4 млрд грн, або на 269,2%, що пов'язано з мобілізацією коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів. Тобто кризу надлишкової ліквідності банківської системи України НБУ абсорбував шляхом розміщення депозитних сертифікатів.

Проведені дослідження показали, що у банківській системі України в 2019-2021 роках спостерігається непродуктивне використання високоліквідних активів. Банківські установи забезпечують значне перевищення встановлених НБУ нормативів ліквідності. Структурний аналіз активів та пасивів банківської системи з позиції ліквідності дав змогу виявити певні резерви оптимізації рівня ліквідності банків. Провідну роль в процесі рефінансування банків України займає НБУ як суб'єкт управління.

2.2 Загальна характеристика та оцінка фінансових показників діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 р.р.

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є одним із перших приватних комерційних банків, заснованих в Україні 7 лютого 1992 року.

Станом на сьогодні єдиним акціонером АТ КБ «ПРИВАТБАНК», якому належить 100% акцій статутного капіталу є держава в особі Кабінету Міністрів України. «Функції з управління корпоративними правами держави в банку здійснює Кабінет Міністрів України, який також виконує функції вищого органу банку» [21].

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є лідером банківського ринку України і найбільшим банком з вітчизняним капіталом. Стратегія його функціонування та розвитку спрямована на максимальну діджиталізацію усіх процесів, тобто на «перехід від обслуговування у відділеннях банку до ідеології навчання клієнтів використанню дистанційних інструментів банківського обслуговування» [21].

Переважна частина корпоративних клієнтів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» - це підприємства малого і середнього бізнесу. Особлива увага банком приділяється обслуговуванню мережевих корпорацій.

Клієнтська база АТ КБ «ПРИВАТБАНК» складає понад 25 млн, тобто половина всіх користувачів банківських послуг в Україні є клієнтами ПРИВАТБАНК. Постійними користувачами послуг ПРИВАТБАНКУ є майже 19 млн українців, а клієнтами діджитал-банку Приват24 - понад 15 млн українців.

Значну частину клієнтської бази АТ КБ «ПРИВАТБАНК» становлять торгові та комерційні підприємства. В галузевому розрізі - значна частка серед корпоративних клієнтів належить підприємствам харчової, транспортної, сільськогосподарської та будівельної галузей.

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» відомий своїми інноваціями та цифровізацією банківських послуг. Остання інновація ПРИВАТБАНКУ – відкриття у 2021 році першого в Україні Concept Store – повністю цифрового банківського офісу у Києві, який неформально називають «відділенням майбутнього».

Кабінет міністрів України як вищий орган управління затвердив Основні напрями його діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на 2020-2024 роки, в яких визначено, що місія державного банку ПриватБанк «полягає у наданні фінансових послуг високої якості, що забезпечить підтримку та посилення його позиції на ринку в якості провідного роздрібного банку України» [21].

Відповідно до місії та стратегії розвитку АТ КБ «ПРИВАТБАНК» визначена його бізнес-модель, «що забезпечує його належне функціонування, сприяє ефективному управлінню державним банком, захисту прав вкладників, кредиторів, держави як акціонера є підґрунтям для визначення стратегічних напрямів його подальшого розвитку» [21]. Бізнес-модель АТ КБ «ПРИВАТБАНК» зображена на рисунку 2.9.

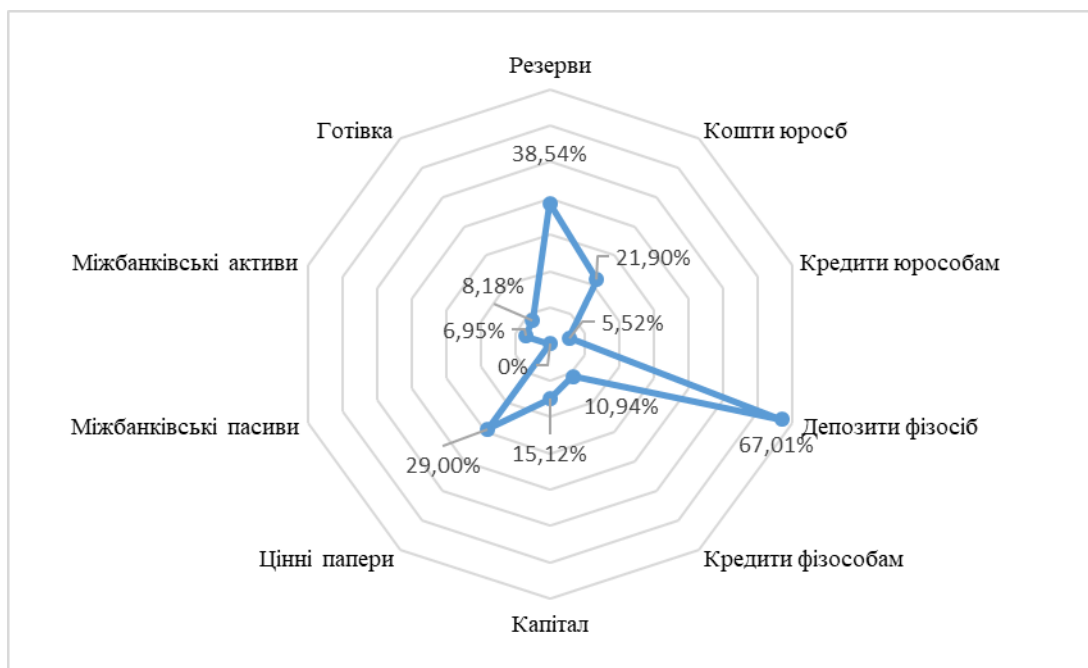

Рисунок 2.9 – Бізнес-модель АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2022 році

Джерело: побудовано за матеріалами [21]

Аналіз складу і структури активів АТ КБ «Приватбанк» у 2019-2021 роках подано у таблиці 2.6, а динаміка активів у таблиці 2.7.

Таблиця 2.6 - Аналіз складу і структури активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2019-2021 роках

Показники	Роки, тис. грн			Структура, %			Зміни в структурі, %	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021/2019	2021/2020
Грошові кошти та їх еквіваленти	28601098	27029630	28117656	9,1	7,0	6,9	-2,2	-0,1
Кошти в інших банках	17803067	23653430	25839685	5,7	6,1	6,3	0,7	0,2
Кредити та заборгованість клієнтів	61033321	56805053	70193030	19,4	14,7	17,2	-2,2	2,6
Кредити та заборгованість юридичних осіб	14883013	14502070	18537708	4,7	3,7	4,6	-0,2	0,8
Кредити та заборгованість фізичних осіб	46150308	42302983	51655322	14,7	10,9	12,7	-2,0	1,8
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	66601740	119196146	129074136	21,2	30,8	31,7	10,5	0,9
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	154605	30243	30243	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	2256929	6659887	9977735	0,7	1,7	2,4	1,7	0,7
Основні засоби та нематеріальні активи	6480513	7641977	7362230	2,1	2,0	1,8	-0,3	-0,2
Інші фінансові активи	12560750	12329644	13429096	4,0	3,2	3,3	-0,7	0,1
Інші активи	2618680	2474927	1827925	0,8	0,6	0,4	-0,4	-0,2
Чисті активи	314105943	386939574	407256669	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0

З таблиць 2.6 та 2.7 видно, що протягом 2021 року чисті активи АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в порівнянні із 2020 фінансовим роком збільшились на 20 млрд 317 млн 95 тис. грн, або на 5,3% %, а у порівнянні із 2019 фінансовим роком чисті активи зросли на 93 млрд 150 млн 726 тис грн, або на 29,7% .

Активи АТ КБ «ПРИВАТБАНК» зазнали змін у 2021р. в порівнянні із 2020р. за рахунок зменшення основних засобів та нематеріальних активів на 279 млн 747 тис. грн (або на -3,7%) та інших активів на 647 млн 2 тис. грн

(або на - 26,1%). В порівнянні з 2019 роком грошові кошти та їх еквіваленти скоротилися на 483 млн 442 тис грн (або на -1,7%), інвестиції в асоційовані та дочірні компанії – на 124 млн 362 тис грн (або на - 80,4%), інші активи на 790 млн 755 тис грн (або на -30,2%).

Таблиця 2.7 - Аналіз динаміки активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2019-2021 роках

Показники	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення, (+,-) тис. грн		Темп росту, %	
	2019	2020	2021	2021/2019	2021/2020	2021/2019	2021/2020
Грошові кошти та їх еквіваленти	28601098	27029630	28117656	-483442	1088026	98,3	104,0
Кошти в інших банках	17803067	23653430	25839685	8036618	2186255	145,1	109,2
Кредити та заборгованість клієнтів	61033321	56805053	70193030	9159709	13387977	115,0	123,6
Кредити та заборгованість юридичних осіб	14883013	14502070	18537708	3654695	4035638	124,6	127,8
Кредити та заборгованість фізичних осіб	46150308	42302983	51655322	5505014	9352339	111,9	122,1
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	66601740	119196146	129074136	62472396	9877990	193,8	108,3
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	154605	30243	30243	-124362	0	19,6	100,0
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	2256929	6659887	9977735	7720806	3317848	442,1	149,8
Основні засоби та нематеріальні активи	6480513	7641977	7362230	881717	-279747	113,6	96,3
Інші фінансові активи	12560750	12329644	13429096	868346	1099452	106,9	108,9
Інші активи	2618680	2474927	1827925	-790755	-647002	69,8	73,9
Чисті активи	314105943	386939574	407256669	93150726	20317095	129,7	105,3

На зростання обсягу чистих активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2021 р. у порівнянні із 2020 р. вплинуло зростання вартості кредитів та заборгованості клієнтів на 13млрд 387 млн 977 тис грн (або на 23,6%) переважно із очікуваним терміном їх погашення до 12 місяців, в яких

кредити та заборгованість фізичних осіб вдвічі більша за кредити і заборгованість юридичних осіб; цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (довго- та короткострокових державних боргових цінних паперів) на 9 млрд 877 млн 990 тис грн (або на 8,3%); дебіторської заборгованості щодо поточного податку на прибуток на 3 млрд 317 млн 848 тис грн (або на 49,8%); коштів в інших банках 2 млрд 186 млн 255 тис грн (або на 9,2%); грошових коштів та їх еквівалентів на 1 млрд 88 млн 26 тис грн (або на 4,0 %); інших фінансових активів 1 млрд 99 млн 452 тис грн (або на 8,9%).

В досліджуваному періоді (2019-2021 роках) найбільший вплив на зростання обсягу чистих активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» мало зростання вартості цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (довго- та короткострокових державних боргових цінних паперів) на 62 млрд 472 млн 396 тис грн (або на 93,8%); кредити та заборгованість клієнтів 9 млрд 159 млн 709 тис грн (або на 23,6%).

Рисунок 2.10 – Структура активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2021 році

В структурі активів 2021 року найбільшу частку складають цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний

дохід - 31,7%, кредити та заборгованість клієнтів -17,2%, грошові кошти та їх еквіваленти – 6,9%, кошти в інших банках – 6,3% (рисунок 2.10).

Таким чином, загальна структура активів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 роках є задовільною і дозволяє банку ефективно управляти активами. Банк підтримує стратегію нарощення власних фінансових ресурсів, проводить політику, що спрямована на зниження ризиковості, забезпечення високого рівня ліквідності і вдосконалення структури кредитних ресурсів банку, піклується про фінансове благополуччя кожного клієнта, керуючись при цьому принципами відкритості, довіри і партнерства. АТ КБ «ПРИВАТБАНК» дотримується взятих на себе зобов'язань перед клієнтами і партнерами.

Склад, структура та динаміка зобов'язань АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 роках подана в таблицях 2.8 та 2.9.

Таблиця 2.8 - Аналіз складу і структури зобов'язань АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2019-2021 роках

Показники	Роки, тис. грн			Структура, %			Зміни в структурі, %	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021/ 2019	2021/ 2020
Кошти банків	201143	2243	2 532	0,08	0,00	0,00	-0,08	0,00
Кошти клієнтів	231386432	309536166	321705424	89,14	92,92	94,44	5,30	1,52
Інші залучені кошти	285096	340323	328330	0,11	0,10	0,10	-0,01	-0,01
Відстрочені податкові зобов'язання	139318	163888	159146	0,05	0,05	0,05	-0,01	0,00
Резерви за зобов'язаннями	2362996	9683770	3650326	0,91	2,91	1,07	0,16	-1,84
Інші фінансові зобов'язання	13682046	8591292	10617547	5,27	2,58	3,12	-2,15	0,54
Інші зобов'язання	3599573	4556324	3949108	1,39	1,37	1,16	-0,23	-0,21
Субординований борг	197372	235607	227304	0,08	0,07	0,07	-0,01	0,00
Усього зобов'язань	259577012	333111941	340642144	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Зобов'язання АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2021 р. зросли в порівнянні із 2020 р. на 7 млрд 530 млн 203 тис. грн, чи на 2,3 % і склали 340 млрд 642 млн 144 тис. грн. В порівнянні із 2019 р. зобов'язання зросли на 31,2%.

У 2021 р. у порівнянні із 2020 р. зменшення зобов'язань відбулося за рахунок резерви за зобов'язаннями на 6 млрд 33 млн 444 тис. грн (або на 62,3%), інших зобов'язань на 607 млн 216 тис. грн (або на 13,3%), інших залучених коштів на 11 млн 993 тис. грн (або на 3,5%), субординованого боргу на 8 млрд 303 тис. грн (або на 3,5%), відстрочених податкових зобов'язань на 474 тис. грн (або на 2,9%). Позитивну тенденцію до зростання в 2021 році в порівнянні з 2020 роком мали лише кошти клієнтів на 12169258 (3,9%), інші фінансові зобов'язання на 2026255 (або на 23,6%) та кошти банків на 289 тис. грн (або на 12,9%).

Таблиця 2.9 - Аналіз динаміки зобов'язань АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2019-2021 роках

Показники	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення, (+,-) тис. грн		Темп росту, %	
	2019	2020	2021	2021/ 2019	2021/ 2020	2021/ 2019	2021/ 2020
Кошти банків	201143	2243	2532	-198611	289	1,3	112,9
Кошти клієнтів	231386432	309536166	321705424	90318992	12169258	139,0	103,9
Інші залучені кошти	285096	340323	328330	43234	-11993	115,2	96,5
Відстрочені податкові зобов'язання	139318	163888	159146	19828	-4742	114,2	97,1
Резерви за зобов'язаннями	2362996	9683770	3650326	1287330	-6033444	154,5	37,7
Інші фінансові зобов'язання	13682046	8591292	10617547	-3064499	2026255	77,6	123,6
Інші зобов'язання	3599573	4556324	3949108	349535	-607216	109,7	86,7
Субординований борг	197372	235607	227304	29932	-8303	115,2	96,5
Усього зобов'язань	259577012	333111941	340642144	81065132	7530203	131,2	102,3

В 2021 році в порівнянні з 2019 роком майже усі складові мали позитивну тенденцію до зростання, крім коштів банків, які скоротилися на 198 млн 611 тис. грн та інших фінансових зобов'язань, які скоротилися на 3 млрд 64 млн 499 тис. грн.

В структурі зобов'язань в 2021 році найбільшу частку займають кошти клієнтів 94,44%. Порівняно незначну частку складають інші фінансові зобов'язання – 3,12%, інші зобов'язання – 1,16%, резерви за зобов'язаннями

– 1,07%. Приблизно така ж структура зобов'язань спостерігається протягом усього досліджуваного періоду.

Структуру зобов'язань АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2021 році подано на рисунку 2.11.

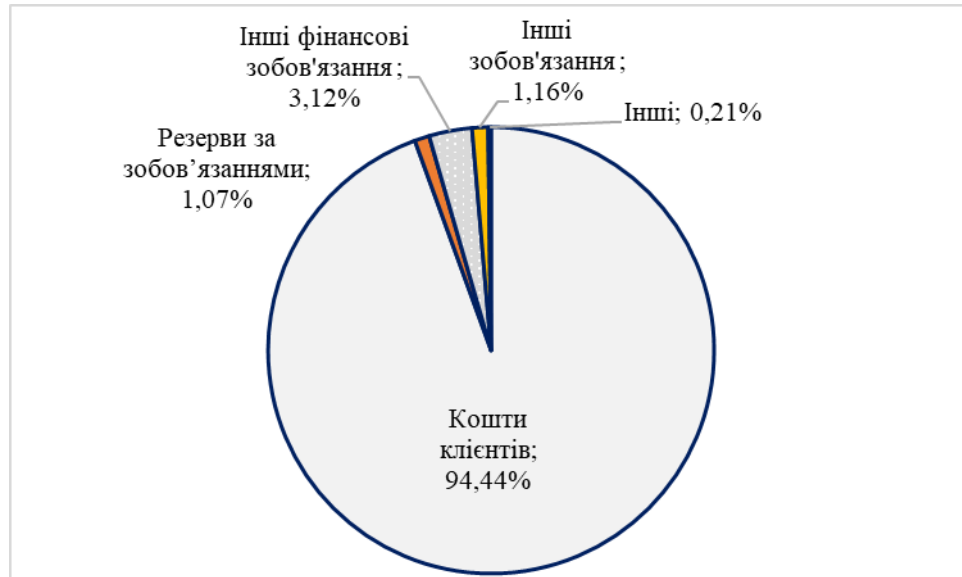

Рисунок 2.11 - Структура зобов'язань АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2021 році

Слід відмітити, що зобов'язання АТ КБ «ПРИВАТБАНК» перед клієнтами захищені Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, а їх справедлива вартість відображає підвищення кредитної якості банку.

Склад та динаміка капіталу АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 роках подана в таблиці 2.10.

Одним із базових джерел фінансових ресурсів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є його капітал, що складається із акціонерного капіталу та резервних фондів. В 2021 році загальна величина капіталу Банку зросла на 12 млрд 786 млн 892 тис. грн. (або на 23,8%) і склала 66 млрд 614 млн 525 тис. грн.

Впродовж 2019-2021 років незмінними залишаються наступні складові власного капіталу банку як: статутний капітал на рівні 206 млрд 59 млн 744 тис. грн та емісійні різниці у сумі 22 млн 690 тис. грн. Протягом 3-х останніх років у структурі власного капіталу банку є непокритий збиток. В 2021 році величина непокритого збитку складає 157 млрд 246 млн 851 тис. грн, однак в

порівнянні з 2020 роком від зменшився на 13 млрд 414 млн 187,6 тис. грн, або на 7,9%. В 2020 році в порівнянні з 2019 роком величина непокритого збитку зросла на 742 млн 302 тис. грн.

Таблиця 2.10 - Аналіз динаміки капіталу АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2019-2021 роках

Показники	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення, (+,-) тис. грн		Темп росту, %	
	2019	2020	2021	2021/ 2019	2021/ 2020	2021/ 2019	2021/ 2020
Статутний капітал	206059744	206059744	206059744	0	0	100,0	100,0
Емісійні різниці	22690	22690	22690	0	0	100,0	100,0
Резервні та інші фонди банку	6850446	8480907	9696019	2845572,7	1215111,66	141,5	114,3
Резерви переоцінки	11514788	9925331	8082924	-3431864,3	-1842407,3	70,2	81,4
Нерозподілений прибуток (Непокритий збиток)	-169918737	-170661039	-157246851	12671886	13414187,6	92,5	92,1
Власний капітал	54528931	53827633	66614525	12085594	12786892	122,2	123,8

У 2021 р. в порівнянні із 2019 р. складові капіталу зростають, за виключенням показника резервів переоцінки, які скорочуються на 3 млрд 431 млн 864,3 тис грн, або на 29,8%. Найбільшу частку у структурі власного капіталу банку займає статутний капітал. Значну частину також займає непокритий збиток. Частка інших складових капіталу банку незначна.

Отже, за результатами проведеного дослідження відмічаємо, що АТ КБ «ПРИВАТБАНК» нарощує власний капітал та покращує показники резервів та інших фондів Банку, які не можна використовувати для фінансування поточної діяльності. Одночасно проблемними залишаються збитки минулих років. Величина непокритого збитку 2021 року складає 157 млрд 246 млн 851 тис. грн.

Загальним фінансовим результатом АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2019-2021 рр. є прибуток (таблиця 2.11). Зокрема, за результатами 2021р. величина чистого прибутку АТ КБ «ПРИВАТБАНК» склала 35 млрд 50 млн 411 тис. грн, що більше показника 2020 року на 9,75 млрд грн, або на 38,5%.

Таблиця 2.11 - Аналіз фінансових результатів АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
у 2019-2021 роках

Показники	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення, (+,-) тис. грн		Темп росту, %	
	2019	2020	2021	2021/2019	2021/2020	2021/ 2019	2021/ 2020
Чистий процентний дохід / Чисті процентні витрати	19666809	21601642	29316919	9650109,6	7715276,58	149,1	135,7
Процентні доходи	33840958	33563085	35853529	2012571,4	2290444,44	105,9	106,8
Процентні витрати	14174149	11961443	6536611	-7637538,1	-5424832,14	46,1	54,6
Комісійні доходи	24574761	27649024	35057119	10482358	7408094,55	142,7	126,8
Комісійні витрати	6386113	8888206	11839816	5453703,3	2951610,32	185,4	133,2
Торговий результат	7588086	11696546	-3390441	-10978527	-15086986,7	-44,7	-29,0
Результат від переоцінки іноземної валюти	6431738	-7349027	1055947	-5375791,1	8404973,87	16,4	-14,4
Інші операційні доходи	1446866	1066347	1370159	-76707,257	303811,743	94,7	128,5
Адміністративні та інші операційні витрати	14662273	18597412	21569398	6907125,2	2971986,21	147,1	116,0
Всього доходів	47635315	53463078	50937542	3302227,1	-2525535,87	106,9	95,3
Всього витрат	15026480	28162705	15870434	843953,73	-12292271,3	105,6	56,4
Прибуток (Збиток) до оподаткування	32608835	25300373	35067108	2458273,4	9766735,41	107,5	138,6
Витрати на податок на прибуток	385	5565	16698	16312,67	11132,6697	4337,1	300,0
Прибуток (Збиток)	32609220	25305938	35050411	2441190,7	9744472,74	107,5	138,5

В 2020 році в порівнянні з 2019 роком відмічається зниження рівня прибутковості Банку на 7 млрд 303 млн 282 тис. грн.

На формування позитивного фінансового результату – прибутку вплинуло зростання вищими темпами доходів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» над витратами. Так у досліджуваному періоді темп зростання доходів склав 6,9%, а темп зростання витрат – 5,6%. Найвагомий вплив на формування доходів банку склали комісійні доходи – темп їх зростання становив 85,4%. Найдорожчим витратами АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є комісійні витрати та адміністративні та інші операційні витрати.

Проведене дослідження загальних напрямів діяльності та оцінка фінансових показників діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» показало, що політика управління Банком спрямована на забезпечення ефективного

управління всіма видами ресурсів, поліпшення фінансових показників його діяльності, а також підвищення вартості активів. Важливим елементом корпоративного управління АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в є регулярна розробка, розгляд та схвалення стратегії його розвитку, а також визначення пріоритетних напрямів діяльності як за окремими бізнес-напрямами, так і діяльності Банку загалом.

3 Напрями вдосконалення управління ліквідністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на основі формування стратегії та побудови адаптивної моделі механізму управління ліквідністю банку

Регуляторна діяльність НБУ регламентується чинним законодавством України і визначається як «діяльність, спрямована на підготовку, прийняття, відстеження результативності та перегляд регуляторних актів, що здійснюється регуляторними органами в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені законодавством України. Національний банк здійснює регуляторну діяльність відповідно до вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»[29]. Даний Закон вказує на те, що НБУ є одним з регуляторних органів, і має свою сферу діяльності.

Національний банк України за допомогою економічних нормативів діяльності банків регулює та забезпечує стабільну діяльність банків, своєчасне виконання банками зобов'язань перед вкладниками, запобігає неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через потенційні ризики, що характерні банківській діяльності.

Економічні нормативи є основою пруденційного регулювання банків в Україні на основі застосування концепції «Базель I» - Базель II.

Банківські нормативи поділяються на [31]:

- «нормативи капіталу: мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1), адекватність (достатність) регулятивного капіталу (Н2), достатність основного капіталу (Н3);

- нормативи ліквідності: короткострокова ліквідність (Н6), коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCR_{BV}) та в іноземній валюті (LCR_{IB}), коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR);

- нормативи кредитного ризику: максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (Н7), великі кредитні ризики (Н8),

максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9);

- нормативи інвестування: інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11), загальна сума інвестування (Н12)».

Базою для розрахунку економічних нормативів є:

- для Н2, Н3, Н7, Н8, Н9 - регулятивний капітал банку;
- для Н4-Н6 - співвідношення активів до зобов'язань банку;
- для Н11 та Н12 - статутний капітал банку.

З метою забезпечення стабільності на валютному ринку НБУ встановлено для банків ліміти відкритої валютної позиції: ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (Л13-1) та ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (Л13-2).

В контексті розробки напрямів вдосконалення управління ліквідністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК» доцільним вважається провести аналіз економічних нормативів Банку у 2019-2021 роках (таблиця 3.1).

Регулятивний капітал (Н1) АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 роках коливався в діапазоні 19,2-40,8 млрд. грн, приріст складає 21,6 млрд. грн. Станом на 01.01.2022 регулятивний капітал АБ «Укргазбанк» (Н1) склав 40,8 млрд. грн., що значно перевищує граничне допустиме значення, встановлене НБУ (для Н1 на рівні 200 млн. грн.)

Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2) АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 роках в період з 01.01.2020 по 01.01.2022 коливався в межах від 14,15% до 18,33%. Станом на 01.01.2021 Н2 АТ КБ «ПРИВАТБАНК» складає 28,09%, що на 18,09% перевищувало встановлене НБУ граничне значення. Загалом динаміка Н2 АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в досліджуваному період була нерівномірною, а його значення з значним запасом перевищували нормативно допустимі, що практично співпадають з середніми значеннями по банківській системі України.

Таблиця 3.1 - Економічні нормативи АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у 2019-2021 роках

Норматив		Роки		
		2019	2020	2021
Нормативи капіталу				
H1	Регулятивний капітал (млрд грн)	19223588	35256911	40842924
H2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	14,15	28,09	18,33
H3	Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%)	7,13	14,06	9,17
Нормативи ліквідності				
H6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60 %)	100,41	92,92	93,76
LCR _{ВВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (не менше 100 %)	268,26	278,23	258,85
LCR _{іВ}	Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (не менше 100 %)	307,71	218,18	200,36
NSFR	Коефіцієнт чистого стабільного фінансування - 80% – з 01.04.2021 р.; - 90% – з 01.10.2021 р.; - 100% – з 1 квітня 2022 р.	-	-	156,57
Нормативи кредитного ризику				
H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	16,64	9,62	8,01
H8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	32,04	0,00	0,00
H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	0,43	0,16	0,08
Нормативи інвестування				
H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15 %)	0,06	0,06	0,01
H12	Норматив загальної суми інвестування (не більше 60 %)	0,07	0,07	0,02
Нормативи відкритої валютної позиції				
Л13-1	Норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції (не більше 5%)	233,44	92,69	86,46
Л13-2	Норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції (не більше 5 %)	1,33	0,71	1,18

Норматив достатності основного капіталу АТ КБ «ПРИВАТБАНК» (Н3) протягом 2019-2021 р.р. коливався в межах 7,13-9,17%, демонструючи різноспрямовану динаміку. Найвище значення нормативу спостерігається в 2020 році на рівні 14,6. Водночас Н3 постійно з помітним запасом в 1,5-2 рази перевищує встановлене нормативне значення. Станом на 01.01.2022р. Н3 АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на 2,17% перевищувало встановлене нормативом значення.

Аналіз нормативів капіталу АТ КБ «ПРИВАТБАНК» показав, що Банк добре забезпечений регулятивним та основним капіталом, що підтверджують відповідні нормативи, які з значним запасом перевищують встановлені НБУ порогові значення. АТ КБ «ПРИВАТБАНК» як державний банк має високий рівень підтримки зі сторони держави Україна - основного акціонера в особі Кабінету Міністрів України.

Норматив короткострокової ліквідності Н6 АТ КБ «ПРИВАТБАНК» протягом в 2019-2021 р.р. коливався в діапазоні від 100,41% до 93,76. Норматив Н6 Банку з помітним запасом перевищує встановлене НБУ нормативне значення на рівні 60%. Станом на 01.01.2022 Н6 АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на 33,76% перевищувало встановлене граничне значення (рисунок 3.1).

%

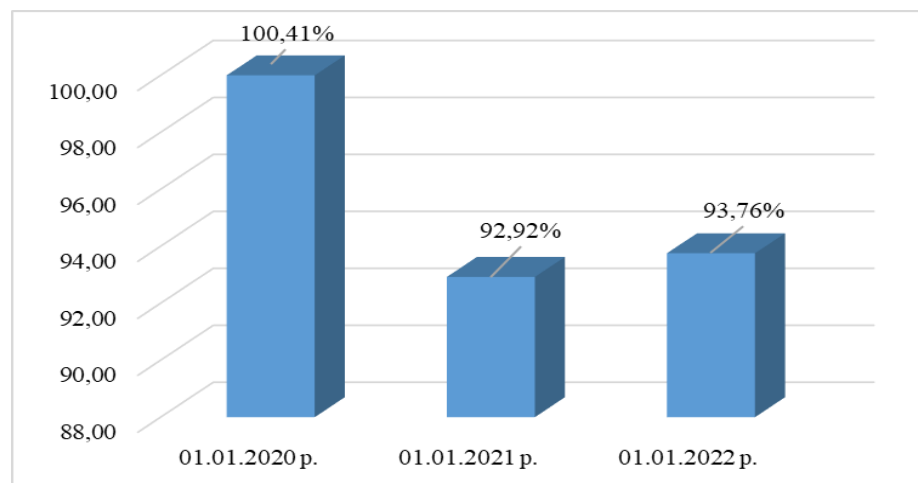

Рисунок 3.1 – Динаміка нормативу короткострокової ліквідності Н6 АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 р.р.

Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами LCR_{ВВ} АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в досліджуваному періоді коливався в діапазоні 268,26-258,85%, що більше як в 2,5 раза перевищує нормативне значення.

Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті LCR_{ІВ} АТ КБ «ПРИВАТБАНК» протягом 2019-2021 р.р. зменшується в межах 307,71-200,36%. Однак станом на 01.01.2022 р. з помітним запасом (вдвічі) перевищує встановлені НБУ граничні значення (рисунок 3.2).

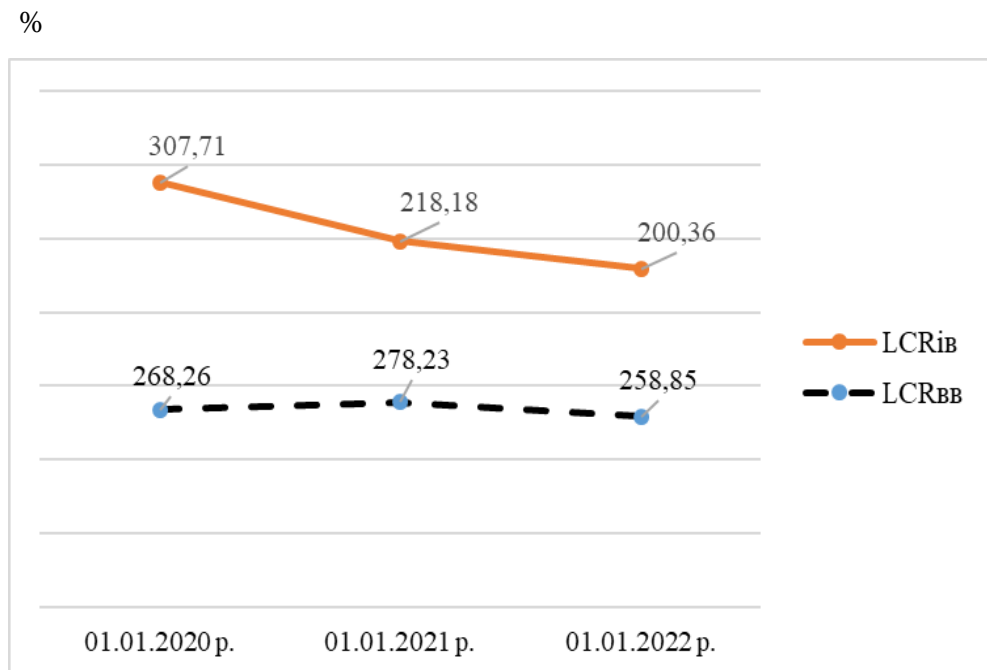

Рисунок 3.2 – Динаміка коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами LCR_{ВВ} та в іноземній валюті LCR_{ІВ} АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 р.р.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування NSFR, який стає обов'язковим до виконання з 01.04.2021р. його значення для Банку на кінець 2021 року склало 156,57, що в 1,6 раза перевищує нормативне значення.

Таким чином, АТ КБ «ПРИВАТБАНК» добре забезпечений ліквідністю, на що вказують розраховані нормативи НБ, LCR_{ВВ} та LCR_{ІВ}, NSFR які з досить помітним запасом перевищували встановлені НБУ гранично допустимі значення.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента Н7 АТ КБ «ПРИВАТБАНК» в 2019-2021 р.р. не перевищує порогове значення, коливається в межах 16,64%-8,01%%. Норматив великих кредитних ризиків Н8 в 2019 році знаходиться на рівні 32,04%, що вказує на високий рівень обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом (групою пов'язаних контрагентів). А це дозволяє забезпечити банк від неповернення позик та великих фінансових втрат. Чого не можна сказати про 2020-2021 роки в яких даний норматив дорівнює 0.

Фінансовий стан більшості клієнтів АТ КБ «ПРИВАТБАНК» та їхні можливості обслуговувати взяті зобов'язання, обумовлює підвищені кредитні ризики й необхідність формування резервів під них. Попри значні резерви під кредитні ризики, які створює Банк, рівень проблемних кредитів залишається ще не до кінця визначеним як на рівні Банку, так і на рівні всієї банківської системи України. АТ КБ «ПРИВАТБАНК» готовий підтримувати клієнтів при їх виході із кредитних канікул, розробивши програми реструктуризації боргів як для масового сегменту, так і для своїх корпоративних клієнтів.

Таким чином, в досліджуваному періоді АТ КБ «ПРИВАТБАНК» дотримувався нормативних вимог НБУ щодо ліквідності, забезпечував активами свою можливість погасити всі вимоги за зобов'язаннями перед клієнтами банку, які розмістили свої кошти на поточних, депозитних рахунках, а також і перед кредиторами та акціонерами. Рівень ліквідності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» можна охарактеризувати як достатній. Негативними факторами впливу на рівень ліквідності є незбалансованість активів та зобов'язань за сумами та строками в періоді до одного року, пов'язана з короткостроковим характером доступних для банку джерел фінансування, а також значна частка непрацюючих активів на балансі.

Незважаючи на це, в рейтингу надійності банків України, станом 01.01.2022 р. перше місце посідає АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Він є лідером серед інших банків за показниками активів, пасивів, депозитів, кредитів,

капіталу. АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є державним банком, одним із найбільших та надійних банків України.

Однак на досягнутих результатах АТ КБ «ПРИВАТБАНК» не зупиняється, а «основними цілями Стратегії є створення сильного в операційному плані та конкурентоспроможного банку, здатного забезпечити фінансову стабільність і виплачувати дивіденди, а також привабливого і життєздатного банку для інвестування» [21].

Концептуальну схему розроблення та реалізації стратегії управління ліквідністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК», яка характеризується комплексністю та завершеністю, а також передбачає послідовність певних етапів, подано на рисунку 3.3.

На першому етапі визначається мета та цілі управління ліквідністю банку. Відповідно до місії АТ КБ «ПРИВАТБАНК» на ринку банківських послуг (клієнт орієнтованого, конкурентоздатного, інвестиційно привабливого лідера на ринку банківських послуг з широким спектром якісних інноваційних послуг по усіх сегментах фінансового ринку) та загальної стратегії розвитку (яка передбачає розвиток потенціалу профільної діяльності, вдосконалення операцій, а також підвищення інвестиційної привабливості) мету управління ліквідністю можна визначити як безперебійне забезпечення достатнього рівня ліквідності банку за мінімальних витрат, управління ризиком ліквідності в системі фінансового менеджменту банку. Відповідно до сформульованої мети основними цілями управління ліквідністю банку є формування ефективної системи управління активами, дотримання нормативів регулювання ліквідності, зниження ризику ліквідності для комерційних банків, що сприятиме загальному підвищенню їх платоспроможності та зростанню системної стабільності на банківському ринку.

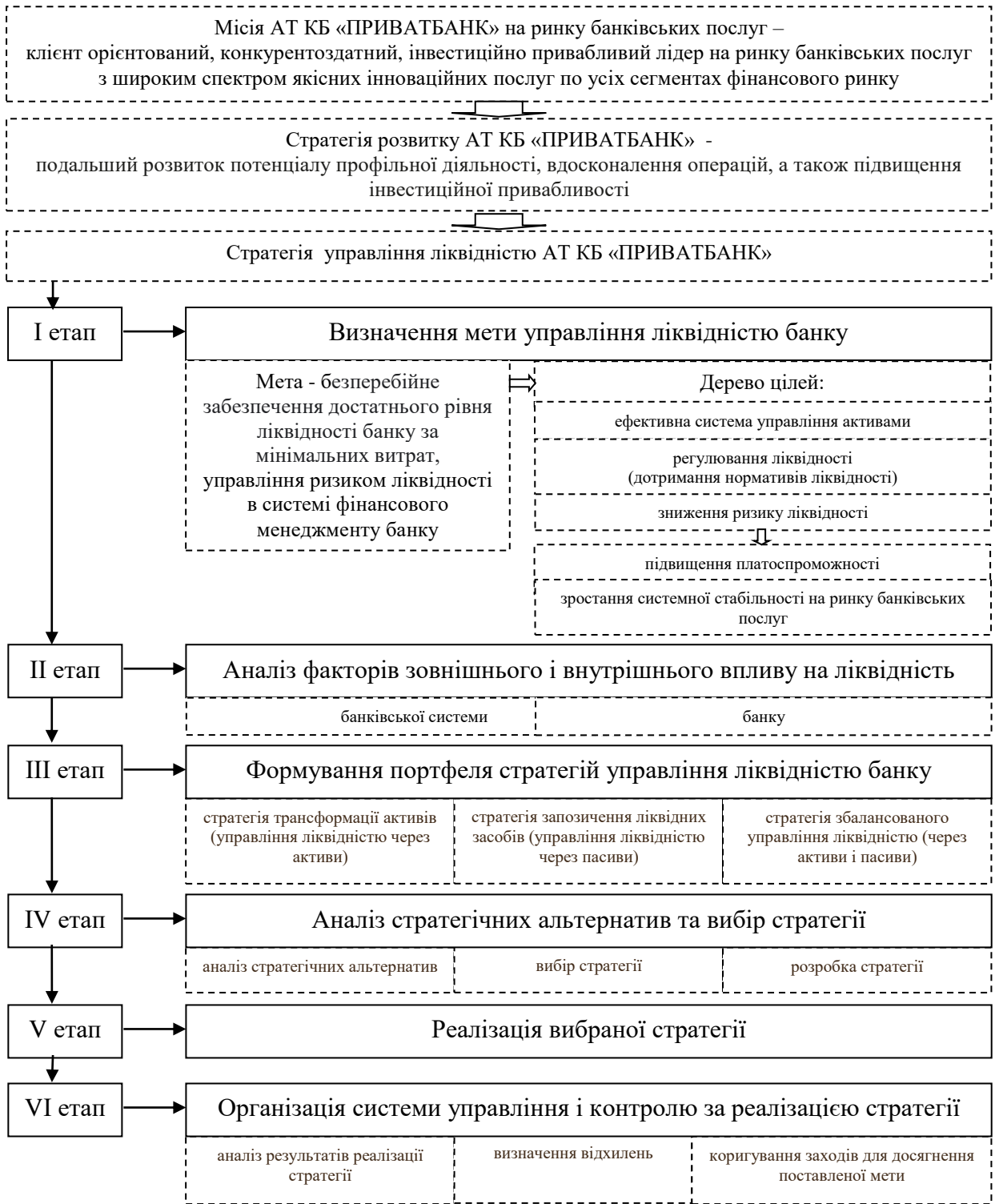

Рисунок 3.3 - Формування та реалізація стратегії управління ліквідністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

На другому етапі необхідно здійснити аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього впливу на ліквідність банку та банківської системи України загалом. Деталізація даних факторів подана на рисунку 1.3.

На третьому етапі передбачено формування портфеля стратегій управління ліквідністю банку. Практично банки використовують три основні стратегії, які, практично, є проявом загальних підходів до управління активами і пасивами банку:

- «стратегія трансформації активів (управління ліквідністю через активи);
- стратегія запозичення ліквідних засобів (управління ліквідністю через пасиви);
- стратегія збалансованого управління ліквідністю (через активи і пасиви).

Кожна із цих стратегій має свої переваги і недоліки, однак економічна їх доцільність визначається характеристиками банківських портфелів, станом фінансових ринків, особливостями зовнішнього середовища» [7].

На четвертому етапі відбувається безпосередній вибір індикаторів та методів оцінки рівня ліквідності банку за сформованим портфелем стратегій відповідно до поставлених цілей та завдань банку задля подальшого прийняття ефективних управлінських рішень.

На п'ятому етапі здійснюється реалізація обраної стратегії, за основними стратегічними напрямками розвитку, що передбачає вжиття системи заходів для їх досягнення. Стратегічні напрямки розвитку АТ КБ «ПРИВАТБАНК» до 2024 року подано на рисунку 3.4.

Формування стратегічних напрямків розвитку Банку базується на системному підході та враховує такі аспекти:

- взаємозв'язок загальної стратегії розвитку банку з фінансовою стратегією (стратегія управління активами та пасивами банку; стратегія управління капіталом; стратегія управління ліквідністю; стратегія управління банківськими ризиками);

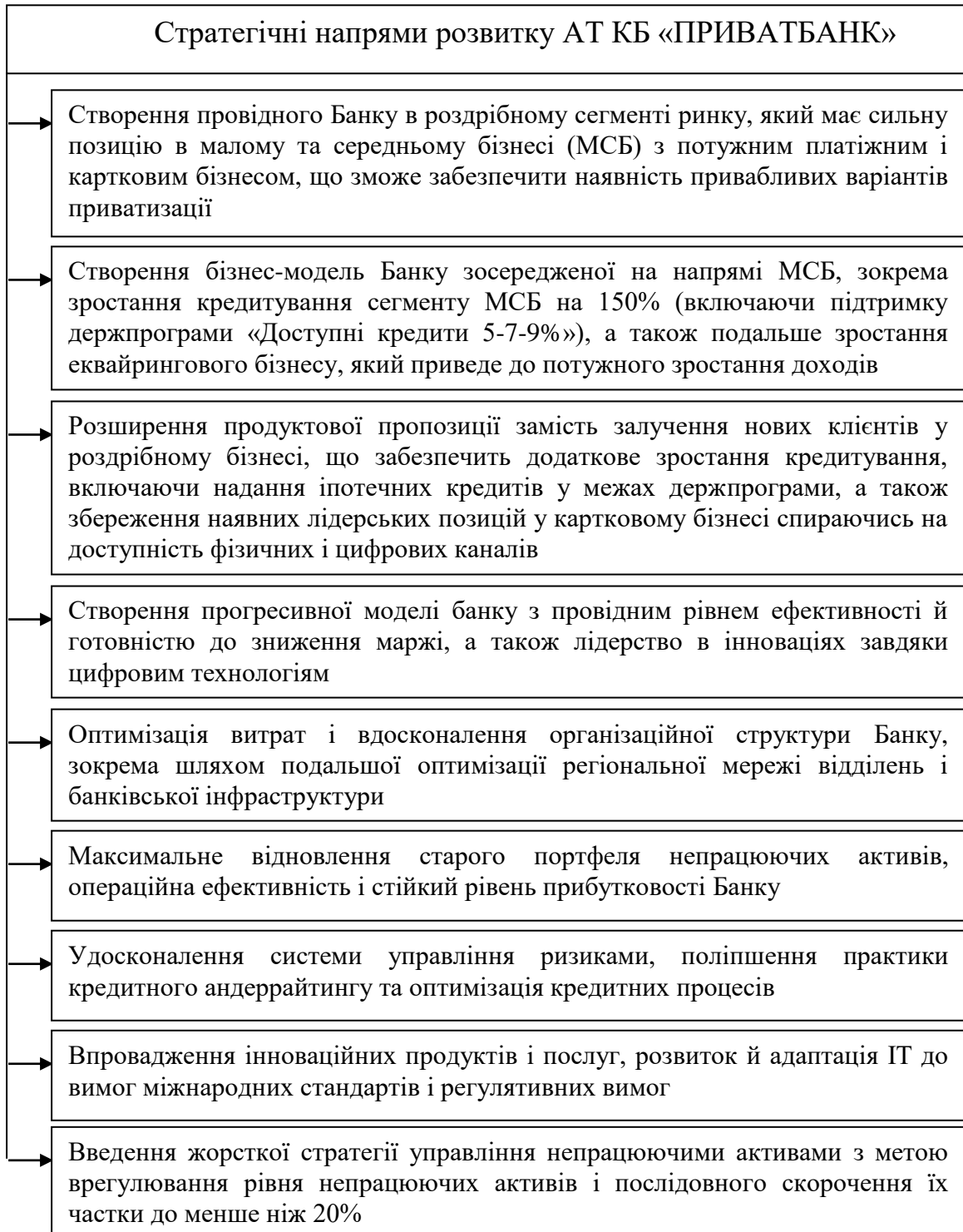

Рисунок 3.4 - Стратегічні напрями розвитку АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Джерело: складено на основі [21, 38]

- економічну та політичну ситуацію в країні;
- рівень розвитку та кон'юнктуру фінансового ринку;

– рівень законодавчого та нормативно-правового регулювання банківської діяльності;

– ринкову позицію банку;

– рівень фінансових ризиків тощо.

На шостому етапі проводиться аналіз результатів реалізації стратегії, виявлення відхилень і коригування заходів (за необхідності) для досягнення поставленої мети. На даному етапі досить важливим є контроль, який може проводитися за допомогою збалансованої системи показників BSC. «Коригування планів на даному етапі забезпечує безперервний циклічний характер стратегічного планування, його орієнтацію на максимальне врахування змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі» [15].

Виходячи із системного комплексного підходу до управління ліквідністю банку та враховуючи умови нестабільного середовища існування банків, викликів і загроз пропонуємо адаптивну модель механізму управління ліквідністю банку, яка здатна забезпечувати відповідні зміни в ньому у випадку зміни інтенсивності впливу зовнішніх чи внутрішніх факторів, включає розробку концепцію адаптивного управління ліквідністю банку і реалізується через систему методів управління нею. Для забезпечення її ефективного функціонування необхідно дотримуватись принципів:

- системності;

необхідної різноманітності;

дуального управління;

гнучкості та зворотного зв'язку.

Відповідно до зазначених базових принципів розроблено адаптивну модель механізму управління ліквідністю банку (рисунок 3.5).

Організаційна структура (суб'єкти) управління ліквідністю, а також ризиками, які призводять до її порушення, є досить розгалуженою (рисунок 3.6).

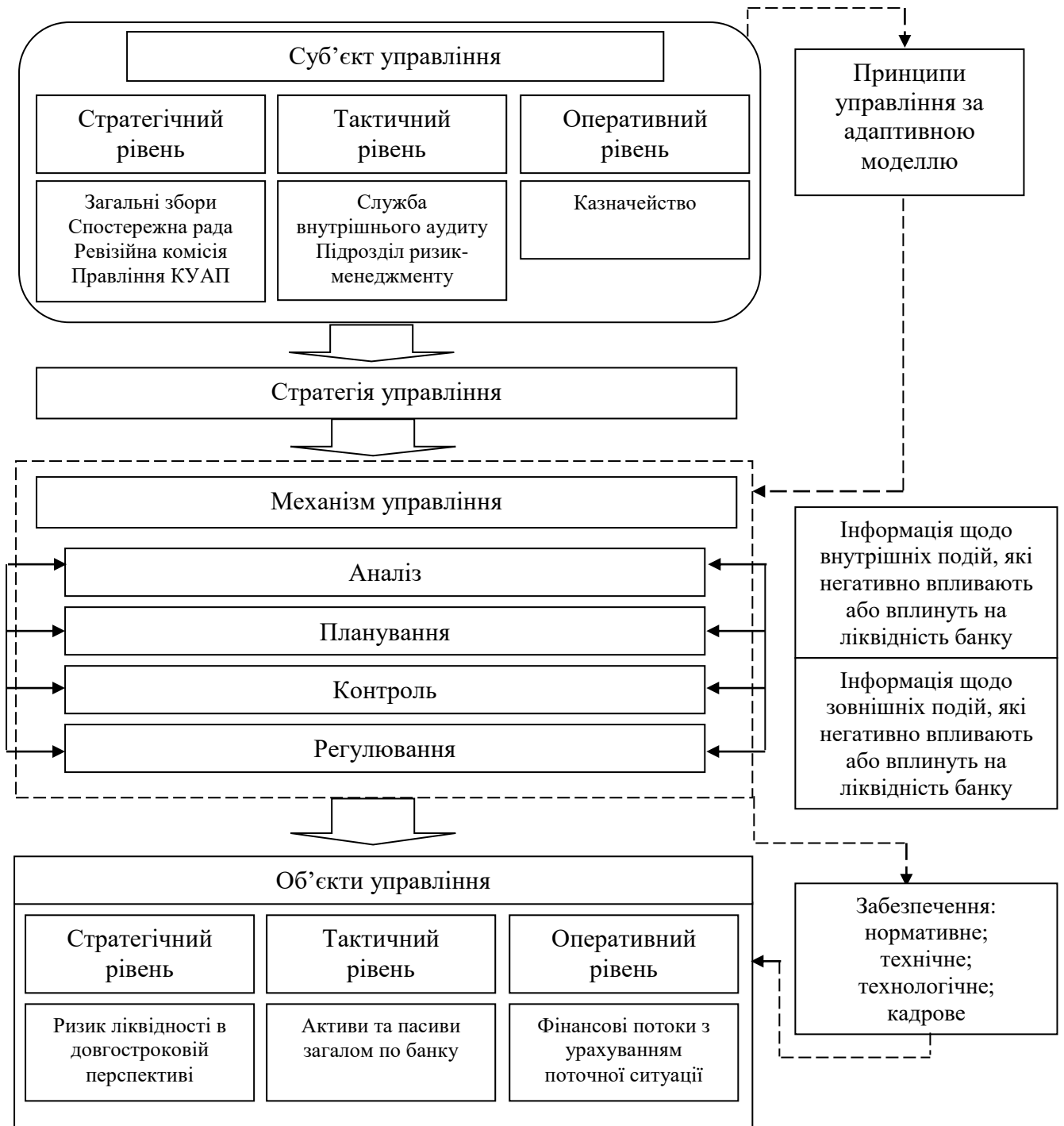

Рисунок 3.5 – Адаптивна модель механізму управління ліквідністю АТ
КБ «ПРИВАТБАНК»

Джерело: складено на основі [21, 17, 6, 10]

Управління ліквідністю здійснюється, в першу чергу, казначейством банку на основі щоденних звітів за нормативами ліквідності й дотримання вимог обов'язкового резерву. «Казначейство оновлює графіки платежів

щотижня, управляє позицією ліквідності в режимі реального часу за рахунок продажу інвестиційних цінних паперів, розміщення або залучення короткострокових ресурсів на міжбанківському ринку або за допомогою інших наявних фінансових операцій. Казначейство також аналізує можливі наслідки відтоку значних сум коштів по основних клієнтах, аби максимально знизити вірогідність несприятливих змін у ресурсах» [10].

Діяльність комітету з управління активами та пасивами передбачає забезпечення ефективності та безперервності процесу управління активами та пасивами банку, проведення моніторингу ризику ліквідності, процентного та цінового ризиків (у частині операцій з зобов'язаннями), валютного ризику та вживання заходів, що спрямовані на мінімізацію даних ризиків і максимізацію фінансового результату банку.

Повноваження кредитного комітету направлені на розгляд звітів щодо ризику ліквідності та контролю рішень.

Системою менеджменту АТ КБ «ПриватБанк» «розробляються плани для підрозділів, здійснюється координація їх дій з управління ліквідністю в кризовій ситуації, яка передбачає використання індикаторів раннього попередження та реагування, покрокові процедури в разі виникнення форс-мажорних ситуацій з ліквідності» [26, 27].

«Побудова системи контролю за ризиком ліквідності та процентним ризиком; розробка методів ідентифікації, оцінки розміру ризиків; контроль виконання банком нормативних показників, установлених регулятором; розробка дій при підвищеному ризиком ліквідності та своєчасне інформування керівництва здійснюється згідно з напрямком «Фінанси і ризики». У його рамках також регулярно проводиться стрес-тестування ліквідності по сценаріях нормальних або більш жорстких ринкових умов» [26]. Підрозділ, який відповідає заданий напрямком – департамент розрахунку та моніторингу економічних нормативів, який проводить щоденний розрахунок показників ліквідності, «встановлених НБУ, формує звіти по розривах ліквідності, які

використовуються Казначейством у процесі розробки заходів оперативного та стратегічного управління ліквідністю» [26].

Моніторинг та управління ризиками, які впливають на ліквідність АТ КБ «ПРИВАТБАНК», проводять підрозділи, які відповідають за напрямки «Внутрішній контроль та fraudменеджмент», «Ризик-менеджмент», і «Фінанси та рейтинги». Напрямок «Внутрішній контроль та fraud-менеджмент» спрямований на побудову ефективної системи внутрішнього контролю, яка включає підвищення рівня безпеки й ефективності банківських операцій, побудову ефективної системи боротьби із шахрайством, надання методичної та методологічної підтримки при виявленні, вивченні й усуненні ризику. Важлива роль відводиться департаменту «Compliance», який забезпечує виконання функції з управління комплаєнс-ризиком, відстежує дотримання виконання нормативних актів та інших вимог законодавства.

Оцінюючи якість стратегії управління ліквідністю, відмічаємо, що системою фінансового менеджменту АТ КБ «ПриватБанк» розроблено досить потужне нормативно правове забезпечення, яке включає: «політику управління ризиком ліквідності; політику банківської групи «ПриватБанк» у галузі управління ризиками; план першочергових заходів при виникненні ризику ліквідності; положення про порядок проведення стрес-тестування ризику ліквідності; процедуру ідентифікації, оцінки, контролю та моніторингу ризику ліквідності по банківській групі «ПриватБанк» [26].

Для оцінки ризику ліквідності менеджмент АТ КБ «ПриватБанк» використовує «три основні методи управління ризиком ліквідності: класичний – метод розрахунку розривів ліквідності; коефіцієнтний; метод структури коштів» [10].

Визначальною в побудові загальної стратегії розвитку АТ КБ «ПриватБанк» є система управління ліквідністю, оскільки вона виступає основою існування не лише окремої банківської установи, але й загалом надійності банківської системи країни. Нестабільність на фінансових ринках

вимагає переглядати та змінювати підходи до розуміння ліквідності, а сучасні діджитал-технології та фінансові інновації розширюють для банків можливості та спектр інструментів пошуку нових шляхів фінансування та управління ліквідністю.

Основою для формування ефективної системи управління ліквідністю банку, незалежно від його розміру та особливостей діяльності, залишаються розвинуті інформаційні та управлінські системи, аналіз потреб фінансування при альтернативних сценаріях та антикризове планування.

Отже, в умовах коливання фінансових ринків, зменшення тривалості економічних циклів та існуючих викликів і загроз проблема управління ліквідністю потребує нового підходу до її вирішення, оскільки ефективність традиційних підходів знижується. Тому формування стратегії та побудови адаптивної моделі механізму управління ліквідністю банку дозволяє більш гнучко реагувати на зміни ринку, оперативно пристосовуватися до них.

Висновки

У магістерській дипломній роботі подано варіант вирішення наукового завдання щодо забезпечення управління ліквідністю банку за матеріалами АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Кожен банк для з метою забезпечення стабільної діяльності повинен бути впевненим, що за будь-яких обставин зможе задовольнити потреби своїх кредиторів і позичальників. Для цього банку необхідно підтримувати баланс між активами та пасивами балансу, між термінами повернення кредитів та термінами закінчення депозитів. Для залучення коштів на поточні чи строкові рахунки, а також задоволення нових кредитних заявок своїх клієнтів банк необхідно мати позитивну репутацію, а для цього банк має бути ліквідним, менеджмент банку має налагодити ефективне управління нею з метою забезпечення стабільного функціонування та подальшого розвитку банку.

Потреби банку в ліквідних коштах і рішення щодо їх розміщення повинні систематично аналізуватися менеджментом банку з метою запобігання і надлишку, і дефіциту ліквідних коштів. Зайві ліквідні кошти, що не реінвестуються, призводять до втрат прибутків банку, тоді як їх дефіцит повинний бути швидко ліквідованим, щоб уникнути несприятливих наслідків поспішних позик або продажів активів, які також спричиняють втрату прибутків. У разі виникнення надлишку ліквідних коштів банк повинен мати план інвестування цієї частини коштів із метою підвищення власних прибутків.

Проведене нами дослідження ліквідності банку та сучасних підходів до його трактування показало, що не існує єдиного підходу до трактування сутності поняття «ліквідність банку». Вважаємо, що «ліквідність банку – це такий його стан, за якого банк своєчасно і в повному обсязі виконує взяті на себе зобов'язання, спроможний проводити активні операції, пропонувати нові продукти та послуги у поточному періоді і в тривалій перспективі».

Запропоноване авторське трактування дозволяє конкретизувати об'єкт управління і є основою для побудови ефективної системи управління ліквідністю банку в сучасних економічних умовах розвитку України.

Управління ліквідністю банку полягає в забезпеченні безперебійного проведення його поточних платежів, основними аспектами якого є: оцінка умов діяльності банку, вибір сценаріїв розвитку подій, оцінку ліквідної позиції банку з врахуванням альтернативних варіантів розвитку, розробку управлінських рішень, що спрямовані на зниження ризику виникнення дефіциту ліквідної позиції і мінімізацію витрат банку.

Встановлено, що стан ліквідності банку та банківської системи країни загалом залежить від впливу внутрішніх й зовнішніх факторів, деякі з них можуть бути одночасно характерними як для банківської системи держави, так і для кожного конкретного банку зокрема. Їх прийнято поділяти на економічні та організаційні.

Нами узагальнено інструменти регулювання ліквідності банків і банківської системи України шляхом виділення системи раннього попередження та реагування, зорієнтованої на внутрішні параметри діяльності банку та на зовнішні параметри діяльності банківської системи, що дозволяє проводити раннє виявлення криз в банківській діяльності, сприяє обґрунтованості прийнятих управлінських рішень та підвищує їх ефективність.

Встановлено, що в системі управління ліквідністю банку важливу роль займають методи управління, які пропонуємо розмежувати на методи управління ліквідністю банку та методи управління ризиком ліквідності.

Для забезпечення стабільності та подальшого розвитку Україні необхідна ефективно функціонуюча, надійна та розвинена банківська система, яка має зв'язки з усіма секторами економіки. Нам проведено аналіз розвитку банківської системи України в 2019-2021 роках і встановлено, що у банківській системі спостерігається непродуктивне використання високоліквідних активів. Банківські установи забезпечують значне

перевищення встановлених НБУ нормативів ліквідності. Структурний аналіз активів та пасивів банківської системи з позиції ліквідності дав змогу виявити певні резерви оптимізації рівня ліквідності банків. Провідну роль в процесі рефінансування банків України займає НБУ як суб'єкт управління.

АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є державним банком, єдиним акціонером, якому належить 100% акцій статутного капіталу Банку є держава в особі Кабінету Міністрів України.

В досліджуваному періоді АТ КБ «ПРИВАТБАНК» дотримувався нормативних вимог НБУ щодо ліквідності. Рівень ліквідності АТ КБ «ПРИВАТБАНК» можна охарактеризувати як достатній. В рейтингу надійності банків України, станом 01.01.2022 р. АТ КБ «ПРИВАТБАНК» посідає перше місце. Негативними факторами впливу на рівень ліквідності Банку є незбалансованість активів та зобов'язань за сумами та строками в періоді до одного року, пов'язана з короткостроковим характером доступних джерел фондування, а також значна частка непрацюючих активів на балансі.

Навіть за таких умов АТ КБ «ПРИВАТБАНК» займає лідируючі позиції на ринку банківських послуг України і є найбільшим банком із вітчизняним капіталом, лідером серед інших банків за показниками активів, пасивів, депозитів, кредитів, капіталу.

Процесу управління ліквідністю банку полягає в гнучкому поєднанні абсолютно протилежних вимог – максимізації прибутковості за обов'язкового додержання норм ліквідності. З метою підвищення ефективності управління ліквідністю банку нами розроблено стратегію та адаптивну модель механізму управління ліквідністю банку, що дозволять більш гнучко реагувати на зміни ринку, оперативно пристосовуватися до них та удосконалити процес управління ліквідністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Список використаної літератури

1. Бойко А.С. Фактори впливу на забезпечення банківської ліквідності в Україні. *Агросвіт*. 2018. № 11. С. 43-47.
2. Бондаренко, Л. Коефіцієнт чистого стабільного фінансування NSFR та можливі наслідки його впровадження для українського банківського сектору. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-25>
3. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М., Андрейків Т.Я. Кредит і банківська справа : навч. посіб. К. : Знання, 2008. 564 с.
4. Гірняк В.В., Путьківський Т.А. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності (на прикладі АТ «Ощадбанк»). *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 766-773.
5. Група «ПриватБанк»: Фінансова звітність. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>
6. Дзюблюк О.В., Рудан В.Я. Управління ліквідністю банківської системи України: монографія. Тернопіль: Вектор. 2016. 290 с.
7. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку: підруч. Тернопіль: Економічна думка. 2017. 512 с.
8. Еркес О., Гордієнко Т., Нові нормативи ліквідності в системі ризик-орієнтованого нагляду за діяльністю банків України. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. № 20. С. 635 – 642.
9. Єпіфанов А.О, Васильєва Т.А., Козьменко С.М.. Управління ризиками банків : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». 2012. 283 с.
10. Зверук Л. А., Руденко В. Ю. Система управління ліквідністю банківської установи. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2018. №11. С. 394-401.
11. Івасів І.Б., Фуксман О.Ю. Лімітування ризику ліквідності банку на основі стрес-тестування. *Економіка та держава*. 2014. № 11. С. 85–89.

12. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег; пер. проф. Н. Н. Любимова. М. : Гелиос АРВ, 2012. 352 с.
13. Коваленко В. В. Управління ризиком ліквідності банків в умовах фінансової нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/14.pdf
14. Косарева І.П., Крамська Д.О. Ліквідність банку: сутність та вплив основних факторів на діяльність банків. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29(1). С. 99–103.
15. Лісняк А. Є. Формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 22, Ч. 2. С.71-77.
16. Малахова О.Л., Рудан В.Я. Теоретичні засади банківської ліквідності та фактори, що її визначають. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2010. № 6 (1). С. 217–223.
17. Марущак М. В. Управління ліквідністю в банках України: стратегічний та операційний рівень. *Фінанси України*. 2009. № 1. С. 126–131.
18. Мочерний С. В. Економічна теорія: навч. посіб. К.: Академія, 2009. 640 с.
19. Мороз А. М. Банківські операції : навч. посіб. К.: КНЕУ. 2000. 383с.
20. Офіційна сторінка Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
21. Офіційна сторінка АТ КБ «ПРИВАТБАНК». URL: <https://privatbank.ua/>
22. Охрименко І.Б., Білошапка В.С. Вплив банківського кредитування на економічний розвиток України: реалії та перспективи на тлі війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 6(8). URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/38277/1709-0612.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

23. Павленко Л. Д., Крухмаль О. В., Заріцька А. І. Інструменти управління ліквідності банку в умовах трансформації міжнародних правових норм у національне законодавство. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8500>

24. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи : Постанова Правління НБУ №615 від 17.09.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text>

25. Положення про екстрену підтримку Національним банком України ліквідності банків: Постанова Правління НБУ №411 від 14.12.2016р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0411500-16#Text>

26. Положення про кредитну політику АТ КБ «ПРИВАТБАНК». URL: https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-new_14052019.pdf

27. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління НБУ № 64 від 11.06.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

28. Про внесення зміни до рішення Правління Національного банку України від 23 листопада 2017 року № 752-рш: Рішення Правління Національного банку України від 01.02.2022 р. №44-рш. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_01022022_44-rsh

29. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України 11.09.2003 р. №1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>

30. Про національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

31. Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Рішення правління НБУ від 15.12.2017 № 803-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text>

32. Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR): Постанова правління НБУ від 15.02.2018 №101-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr101500-18#Text>

33. Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR): Постанова правління НБУ від 24.12.2019 № 1001-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1001500-19#Text>

34. Рябіченко Д. О. Дослідження сутності поняття «ліквідність банку» з позиції різних груп стейкхолдерів. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України* : зб. наук. праць. 2013. Вип. 16. С. 174–178.

35. Савлук М.І., Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф. Гроші та кредит : навч. посіб. К. : КНЕУ. 2002. 598 с.

36. Статут акціонерного товариства комерційний банк «ПриватБанк»: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 р. №594. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/594-2019-%D0%BF#Text>

37. Стелмах В., Міщенко В. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання та нагляду: Науково-методичні матеріали. Київ: НБУ. ЦНД. 2008. 286 с.

38. Стратегія розвитку акціонерного товариства «КБ «Приватбанк» до 2024 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-onovlena-strategiya-privatbanku-napravlena-na-udoskonalennya-operacijnoyi-sistemi-ta-posilennya-investicijnoyi-privablivosti>

39. Холодна Ю., Попова Ю. Особливості регулювання ліквідності комерційних банків в сучасних умовах. *Ecomic forum*. URL: <http://e-forum.lntu.edu.ua>

40. Христофорова О.М., Мінасян М.Т. Ліквідність банківської системи та практичні аспекти її забезпечення в сучасних умовах України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. №36. С.109-114.

41. Чібісова В.Ю. Удосконалення інструментів регулювання ліквідності банків України. *Вісник Університету банківської справи*. 2017. №1 (28) С.51-59.

42. Швайко Л.М., Микиша А.Д. Сучасні тенденції розвитку банківської системи України. *Соціальна економіка*. 2022. Випуск 63. С. 145-155.

43. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools: Basel Committee on Banking Supervision. January 2013. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs238.htm>

44. Duttweiler R., Managing liquidity in banks. A top down approach, A John Wiley & Sons Ltd. URL: <https://www.wiley.com/en-us/Managing+Liquidity+in+Banks:+A+Top+Down+Approach-p-9780470740460>

45. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. URL: <http://gutenberg.net.au/ebooks03/0300071h/printall.html>

ДОДАТКИ